

*Asmo Honkanen
Essi Eerola
Jari Setälä*

Kalan käyttö eri väestöryhmissä Kotitalouksien haastattelututkimuksen satoa

RIISTA- JA KALATALOUDEN TUTKIMUSLAITOS
KALATUTKIMUKSIA – FISKUNDERSÖKNINGAR

No 141

1998

Kalan käyttö eri väestöryhmissä
Kotitalouksien haastattelututkimuksen satoa

Asmo Honkanen, Essi Eerola ja Jari Setälä

Helsinki 1998

Vastaava toimittaja: Raimo Parmanne

Kansi: Nuori kuluttaja äitinsä kanssa tutustumassa kotimaisen kalan tarjontaan. (kuvan omistaa Kotimainen kala ry.)

Kirjoittajat ovat vastuussa kirjoituksensa sisällöstä, eikä se välttämättä edusta Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen virallista kantaa.

ISBN 951-776-158-9

ISSN 0787-8478

Oy Edita Ab

Helsinki 1998

Sisällys

1. JOHDANTO.....	1
2. AINEISTO JA MENETELMÄT.....	2
2.1. OTOS	2
2.2. ESITYSTAPA	5
3. TULOKSET	6
3.1. KALAN KÄYTTÖ	6
3.1.1. <i>Lähes kaikki kotitaloudet käyttävät kalaa</i>	6
3.1.2. <i>Kirjolohi ja silakka ostetuimmat kalalajit</i>	8
3.2. TUOREEN KALAN OSTOPAIKAT	12
3.3. TUOREEN KALAN SAATAVUUS JA LAATU	14
3.4. KALAN JA KALATUOTTEIDEN OSTOPÄÄTÖKSEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	17
3.5. TARJONNAN MONIPUOLISTAMINEN	23
3.6. KALAN KÄYTTÖÖN LIITTYVIÄ ASEENTEITA	27
4. TULOSTEN TARKASTELU	34
4.1. KALAN KÄYTTÖ	34
4.2. OSTOPAIKKA JA -TOTTUMUKSET	35
4.3. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	35
5. KIITOKSET	37
6. KIRJALLISUUS.....	38

1. Johdanto

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on vuodesta 1988 lähtien tehnyt maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella valtakunnallisia kotitalouksia ja suurtalouksia koskevia kalankäyttötutkimuksia. Tarkasteluaikana on Suomen kalataloudessa ja kalamarkkinoissa tapahtunut monia muutoksia. EU:hun liittymisen jälkeen vuoden 1995 alussa kalan sekä kalan kanssa kilpailevien elintarvikkeiden hinnat laskivat. Samaan aikaan lohen tuonti Norjasta kaksinkertaistui.

Vuonna 1989 postikyselynä tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin kotitalouksien kalankäyttötottumuksia ja kalankulutusmääriä. Vuosina 1992 ja 1997 kotitalouksia koskeva tutkimus toteutettiin puhelinhaastatteluna Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä. Tutkimuksissa selvitettiin kuluttajien kalankäyttötottumuksia ja kalatuotteiden hankintaan liittyviä tekijöitä. Tutkimusten perusteella pyrittiin arvioimaan myös Suomen EU-jäsenyyden vaikutuksia kuluttajien kalankäyttöön.

Tässä raportissa tarkastellaan vuonna 1997 tehdyn tutkimuksen perusteella sukupuolen, iän, sosio-ekonomisen aseman ja asuinalueen vaikutuksia kalankäyttöön ja kalaan liittyviin asenteisiin. Tarkastelussa on mukana muutamia, keskeisiä tutkimuksessa käytettyjä mittareita. Kotitalouksien kalankäyttötutkimuksien yleisiä tuloksia on käsitelty laajemmin aiemmin ilmestyneessä raportissa (Honkanen ym. 1997). Tutkimuksen avulla on voitu syventää tietämystä suomalaisten kalan kulutukseen ja arvostukseen vaikuttavista tekijöistä. Kalantuotannon, jalostuksen, kaupan ja neuvonnan lisäksi tutkimustuloksille löytynee käyttöä myös kohdemarkkinoinnissa asiakkaita segmentoitaessa ja uusia kalatuotteita kehitettäessä.

2. Aineisto ja menetelmät

Kotitalouksien kalankäyttöä koskeva aineisto kerättiin puhelinhaastatteluilla tammi-helmikuussa vuonna 1997. Tilastokeskus teki haastattelut työvoimatutkimuksen yhteydessä. Haastattelulomake sisälsi sekä ruokakuntokohtaisia että vastaajan omaan kalankäyttöön liittyviä kysymyksiä. Osa kysymyksistä koski haastattelua edeltävää vuotta (1996), kun taas kaikki mielipidekysymykset käsittelivät haastatteluajankohtaa (1997). Tutkimuksessa selvitettiin kalan ja kalatuotteiden ostopäätöksiin vaikuttavia tekijöitä, sekä kalaan liittyviä asenteita ja mielipiteitä. Haastatteluiden avulla ei pyritty mittaamaan kalan kulutusmääriä tai kulutuksen arvoa. Haastattelujen ajallinen kesto vaihteli 15 minuutista puoleen tuntiin.

2.1. Otos

Otoksena käytettiin henkilöotosta, joka käsitti 2 392 15-74-vuotiasta suomen- tai ruotsinkielistä henkilöä. Otos oli koko maan kattava, ja se poimittiin väestön keskusrekisteristä ositetulla otannalla. Ositusperusteena käytettiin ikää, sukupuolta ja asuinläänää. Väestön keskusrekisteristä poimittu otos vastasi jakaumaitaan perusjoukkoa. Perusjoukkona käytetty väestön määrä perustui Tilastokeskuksen vuoden 1996 lopussa päivitettyihin väestötietoihin. Haastatteluja saatiin 1 973, mikä vastasi noin 83 prosenttia varsinaisesta otoksesta. Yleisin kadon syy oli se, että henkilöä ei tavoitettu (8,8 %). Haastattelusta kieltäytyneitä oli 5,7 prosenttia. Perusjoukko ja ositteiden jakaumat on esitetty taulukoissa 1-3.

Taulukko 1. Vuoden 1997 tutkimukseen osallistuneet ja koko 15-74-vuotias väestö sukupuolen mukaan jaoteltuna.

Sukupuoli	Otos	%	Koko väestö	%
Nainen	1001	50,7	1 943 067	50,4
Mies	972	49,3	1 912 400	49,6
Yhteensä	1 973	100,0	3 855 467	100,0

Taulukko 2. Vuoden 1997 tutkimukseen osallistuneet ja koko 15-74-vuotias väestö iän mukaan jaoteltuna.

Ikä	Otos	%	Koko väestö	%
15-24	357	18,1	635 791	16,5
25-34	368	18,7	711 745	18,5
35-44	363	18,4	783 173	20,3
45-54	389	19,7	763 645	19,8
55-64	287	14,5	525 512	13,6
65-74	209	10,6	435 601	11,3
Yhteensä	1 973	100,0	3 855 467	100,0

Taulukko 3. Vuoden 1997 tutkimukseen osallistuneet ja koko 15-74-vuotias väestö asuinläänin mukaan jaoteltuna.

Lääni	Otos	%	Koko väestö	%
Uusimaa	486	24,6	1 021 561	26,5
Turku ja Pori	263	13,3	529 743	13,7
Ahvenanmaa	18	0,9	18 447	0,5
Häme	301	15,3	553 089	14,3
Kymi	125	6,3	251 103	6,5
Mikkeli	85	4,3	154 156	4,0
Pohjois-Karjala	68	3,4	131 528	3,4
Kuopio	108	5,5	193 345	5,0
Keski-Suomi	98	5,0	194 031	5,0
Vaasa	163	8,3	326 219	8,5
Oulu	185	9,4	331 485	8,6
Lappi	73	3,7	150 760	3,9
Yhteensä	1 973	100,0	3 855 467	100,0

Tässä raportissa on tarkasteltu seuraavia demografisia muuttujia: ikä, sukupuoli, alue ja sosio-ekonominen asema. Iän ja sukupuolen osalta tarkastelussa on hyödynnetty suoraan otoksen poiminnassa käytettyjä otusperusteita.

Otoksen koko ei ollut riittävän suuri, jotta sen perusteella olisi voitu luotettavasti tarkastella alueellista muuttujaa. Luonteva tapa liian pienien luokkien yhdistämiseksi oli muuttaa otusperusteena ollut asuinlääni-jako vastaamaan nykyistä suurlääni-jakoa (voimassa 1. 9. 1997 alkaen). Muiden kuin Hämeen läänin osalta uudet luokat saatiin suoraan yhdistämällä entisiä läänejä. Hämeen lääniä koskeva alueellinen osite jaettiin asukasmäärän suhteessa Länsi- ja Etelä-Suomeen. Näin ollen tarkasteltavien luokkien määrä väheni kahdestatoista kuuteen. Tämän lisäksi Oulun ja Lapin läänit yhdistettiin Pohjois-Suomen alueeksi. Ahvenanmaa jätettiin alueellisen tarkastelun ulkopuolelle, koska sitä koskeva otos oli liian pieni tarkasteltavaksi omana ryhmänään (18 haastatettavaa). Lisäksi Ahvenanmaan tulokset poikkesivat niin paljon esim. Turun ja Porin läänin tuloksista, ettei Ahvenanmaan yhdistäminen Länsi-Suomen lääniin ollut perusteltua. Tarkastelussa käytettiin siis neljää aluetta: Pohjois-Suomi, Itä-Suomi, Länsi-Suomi ja Etelä-Suomi (taulukko 4).

Koska lähes 75 prosenttia Suomen 15-74-vuotiaasta väestöstä asuu Etelä-Suomen tai Länsi-Suomen läänissä, näiden läänien osuus otoksessa on suurempi kuin Itä- ja Pohjois-Suomen alueiden osuus. Alueellisessa tarkastelussa koko otoksen tulosta verrataan eri alueiden tulokseen. Luokkien suuruuseroista seuraa, että jos alueiden välillä on selviä eroja, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen poikkeavuus perusjoukosta korostuu, kun taas Etelä-Suomi ja Länsi-Suomi ovat yleensä lähempänä koko otoksen tulosta.

Taulukko 4. Vuoden 1997 tutkimukseen osallistuneet ja koko 15-74-vuotias väestö tarkasteltavan alueen mukaan jaoteltuna.*

Alue	Otos	%	Koko väestö	%
Etelä-Suomi	741	37,6	1 510 492	39,2
Länsi-Suomi	695	35,2	1 365 254	35,4
Itä-Suomi	261	13,2	479 029	12,4
Pohjois-Suomi	258	13,1	482 245	12,5
Ahvenanmaa	18	0,9	18 447	0,5
Yhteensä	1 973	100,0	3 855 467	100,0

* Hämeen läänin asukkaista 43 prosenttia (23 kuntaa) kuuluu uuteen Etelä-Suomen lääniin ja 57 prosenttia (28 kuntaa) Länsi-Suomen lääniin (Suomen Tilastollinen vuosikirja 1996). Hämeen läänin osuus (sekä otoksessa että koko väestössä) on jaettu asukaslukujen suhteessa Etelä- ja Länsi-Suomeen.

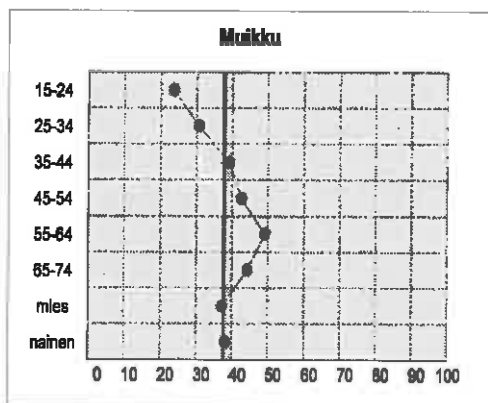
Uuden aluejaottelun lisäksi otos on jälkiositettu vastaajien sosio-ekonomisen aseman perusteella. Otoksen jaottelu perustuu Tilastokeskuksen luokitukseen. Ryhmä "muut" sisältää yrittäjät ja maanviljelijät sekä työmarkkinoiden ulkopuolella olevat henkilöt. Ryhmä on muita luokkia heterogeenisempi, joten sen ominaisuuksia ja mahdollista poikkeavuutta perusjoukosta ei käsitellä sosio-ekonomisen aseman tarkastelun yhteydessä.

Taulukko 5. Vuoden 1997 tutkimukseen osallistuneet sosio-ekonomisen aseman mukaan jaoteltuna.

Sosio-ekonominen asema	Otos	%
Ylempi toimihenkilö	201	10,2
Alempi toimihenkilö	330	16,7
Työntekijä	350	17,7
Työtön	212	10,8
Opiskelija	219	11,1
Eläkeläinen	391	19,8
Muut	270	13,7
Yhteensä	1 973	100,0

2.2. Esitystapa

Esitys etenee siten, että ensin esitetään tarkasteltavaan mittariin liittyvä koko otoksen tulos. Yleisen, perusjoukkoa koskevan tilannekuvauksen jälkeen esitetään ositteisiin liittyvä aineisto siten, että ensin tarkastellaan ikäryhmiä ja sukupuolta, sen jälkeen alueita ja lopuksi sosio-ekonomista asemaa.

Ositteet on esitetty kuvina, joissa näkyy eri ryhmien mahdollinen poikkeama koko otoksesta. Suora pystyviiva kuvaa koko otoksen tulosta, ja viivalla yhdistetyt pisteet kuvaavat kunkin ryhmän tulosta. Kuvien mitta-asteikko kulkee nolasta sataan, eli pystyviiva kuvaa tarkasteltavan ryhmän prosentuaalista osuutta kaikista vastanneista. Esimerkiksi yllä olevassa kuvassa muikkua ostaneet sijoittuvat pystyviivan vasemmalle puolelle ja muikkua ostamattomat ja epävarmat vastaajat oikealle. Yksittäiset pisteet kuvaavat muikkua ostaneiden osuutta ikä- ja sukupuoliryhmittäin.

Poikkeuksen muodostavat mittarit, joissa kysyttiin tärkeintä tuoreen kalan ostopaikkaa ja ostopäätökseen eniten vaikuttavaa tekijää. Kysymyksissä haastateltavilla oli useita vaihtoehtoja, joista he valitsivat ainoastaan tärkeimmän. Näiden mittarien osalta kuvissa esitetään vain tarkasteltava ryhmä esim. "tuoreus tärkein ostopäätökseen vaikuttava tekijä". Tästä seuraa, että kuvissa pystyajan oikealle puolelle jäävä alue kuvaa kaikkien niiden vastaajien yhteenlaskettua osuutta, jotka ovat valinneet minkä tahansa muun vaihtoehdon.

Graafisen tarkastelun lisäksi raportissa esitetään tilastollisen testin tuloksia. Testaamisessa on käytetty X^2 -testiä, jolla voidaan testata, vastaavatko havaitut frekvenssit odotettuja frekvenssejä. Testien nollahypoteesinä oli oletus, että ryhmät ositteiden sisällä käyttäytyvät samalla tavalla. Vaihtoehtohypoteesina vastaavasti oli oletus, että ryhmien välillä on eroja. Testit suoritettiin vertaamalla perusjoukon vastausten perusteella laskettuja odotettuja vastausfrekvenssejä ja ryhmien havaittuja vastausfrekvenssejä. Tässä esityksessä riittäväksi merkitsevyystasoksi valittiin 0,01 merkitsevyystaso. Tilanteessa, jossa nollahypoteesi hylätään, on siis olemassa yhden prosentin todennäköisyys, että tilastollisesti merkitsevä pidetty poikkeama onkin satunnaisvaihtelun aiheuttamaa.

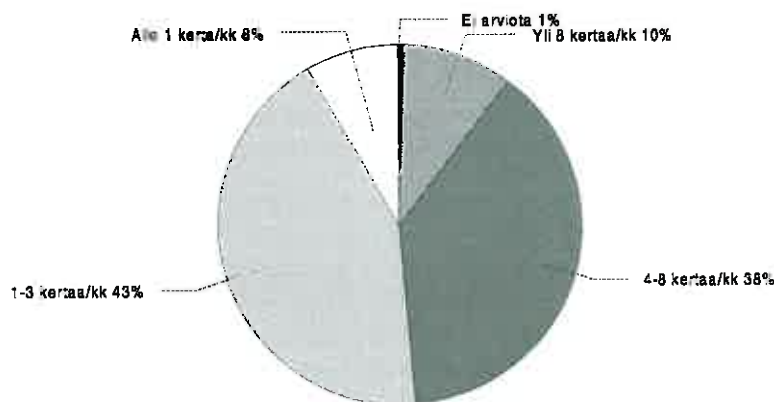
Graafisessa esityksessä tarkastellaan vain tiettyä osaa kaikista vastanneista (yleensä kyllä tai samaa mieltä vastanneet). X^2 -testin arvojen laskemisessa sen sijaan on käytetty ryhmän kaikkia vastauksia. Näin ollen on otettava huomioon, että tilastollinen poikkeavuus saattaa johtua tekijöistä, joita kuvissa ei näy. Tilastolliset testit on esitetty liitteessä 1.

3. Tulokset

3.1. Kalan käyttö

3.1.1. Lähes kaikki kotitaloudet käyttävät kalaa

Yli 90 prosenttia vastaajista ilmoitti, että kotitaloudessa käytetään kalaa. Yleisimmin kalaruokia käytettiin yhdestä kolmeen kertaan kuukaudessa. Vain kymmenessä prosentissa kotitalouksista syötiin kalaa useammin kuin kahdeksan kertaa kuukaudessa (kuva 1).

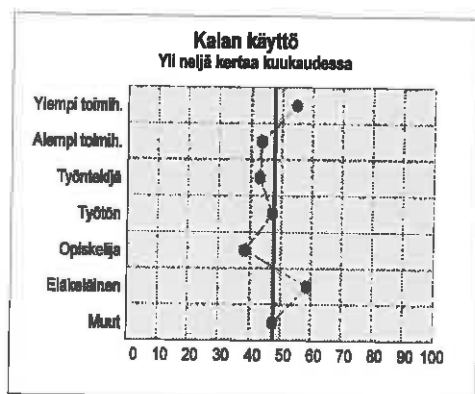
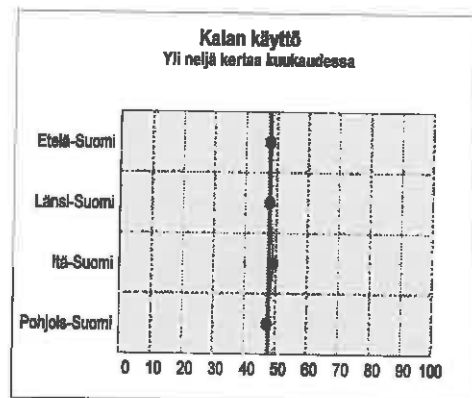
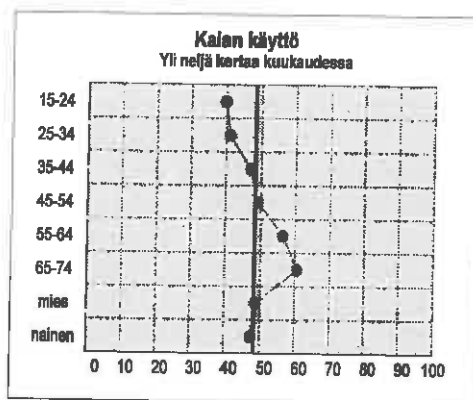

Kuva 1. Kalaruokien käyttö kotitalouksissa vuonna 1996.

Useammin kuin kerran viikossa kalaa käyttävien osuus vastanneista oli 48 prosenttia. Tämän ryhmän sisällä maantieteellisillä eroilla tai sukupuolella ei näytä olevan merkitystä. Sen sijaan kuvan 2 perusteella voidaan todeta, että 15-34-vuotiaat käyttävät kalaa harvemmin kuin haastatteluun osallistuneet keskimäärin. Vastaavasti 55-74-vuotiaat käyttävät kalaa useammin kuin vastaajat keskimäärin. Opiskelijat käyttävät kalaa muita sosio-ekonomisia ryhmiä harvemmin ja eläkeläiset useammin.

25-34- ja 45-54-vuotiaita lukuunottamatta kaikki ikäryhmät poikkeavat perusjoukosta tilastollisesti merkitsevästi. Ikäryhmien 55-64- ja 65-74-vuotiaat osalta poikkeavuus perusjoukosta aiheutuu siitä, että noin 17 prosenttia vastaajista on ilmoittanut käyttävänsä kalaa yli kahdeksan kertaa kuukaudessa.

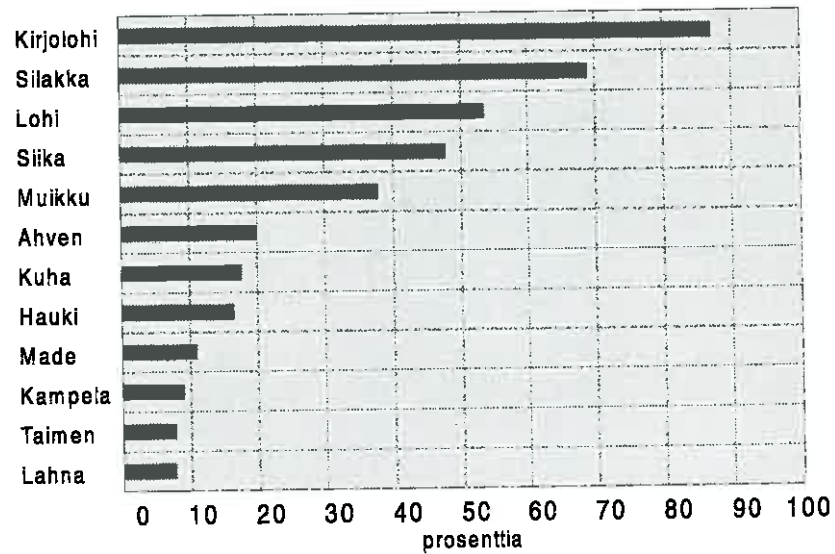
Sosio-ekonomisen aseman mukaan tehdyssä tarkastelussa ainoastaan eläkeläiset eroavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta. Poikkeaman aiheuttaa erityisesti ryhmä, joka on ilmoittanut käyttävänsä kalaa yli kahdeksan kertaa kuussa.

Kuva 2. Kalaruokien käyttö kotitalouksissa vuonna 1996 iän ja sukupuolen, alueen ja sosio-ekonomisen aseman mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

3.1.2. Kirjolohti ja silakka ostetuimmat kalalajit

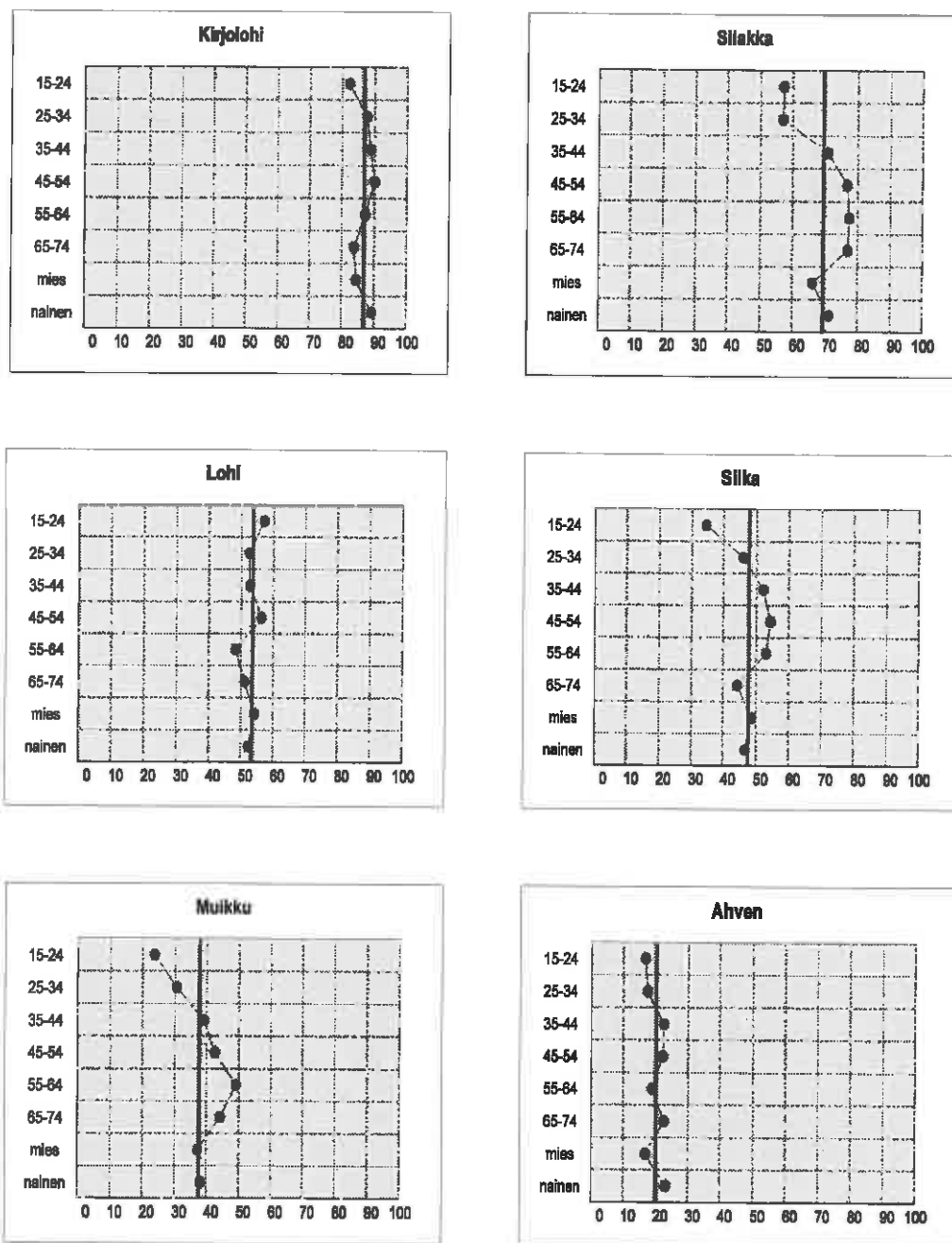
Kotimaisten kalalajien käytön yleisyyttä mitattiin kysymällä, mitä kalalajeja kotitaloudet olivat ostaneet haastattelua edeltäneen vuoden aikana. Kysymyksellä ei pyritty mittaamaan eri lajien kulutuksen määrää tai ostokertoja. Suurin osa tutkituista kotitalouksista oli ostanut silakkaa ja kirjolohta. Yli 85 prosenttia kotitalouksista oli ostanut kirjolohta vuoden 1996 aikana. Lohi, siika ja muikku olivat seuraavaksi yleisimmin ostetut kalalajit (kuva 3).

Kuva 3. Kotitalouksien vuonna 1996 ostamat kalalajit (prosenttiosuus kuvaa niiden vastaajien osuutta, jotka ovat ostaneet tarkasteltavia kalalajeja).

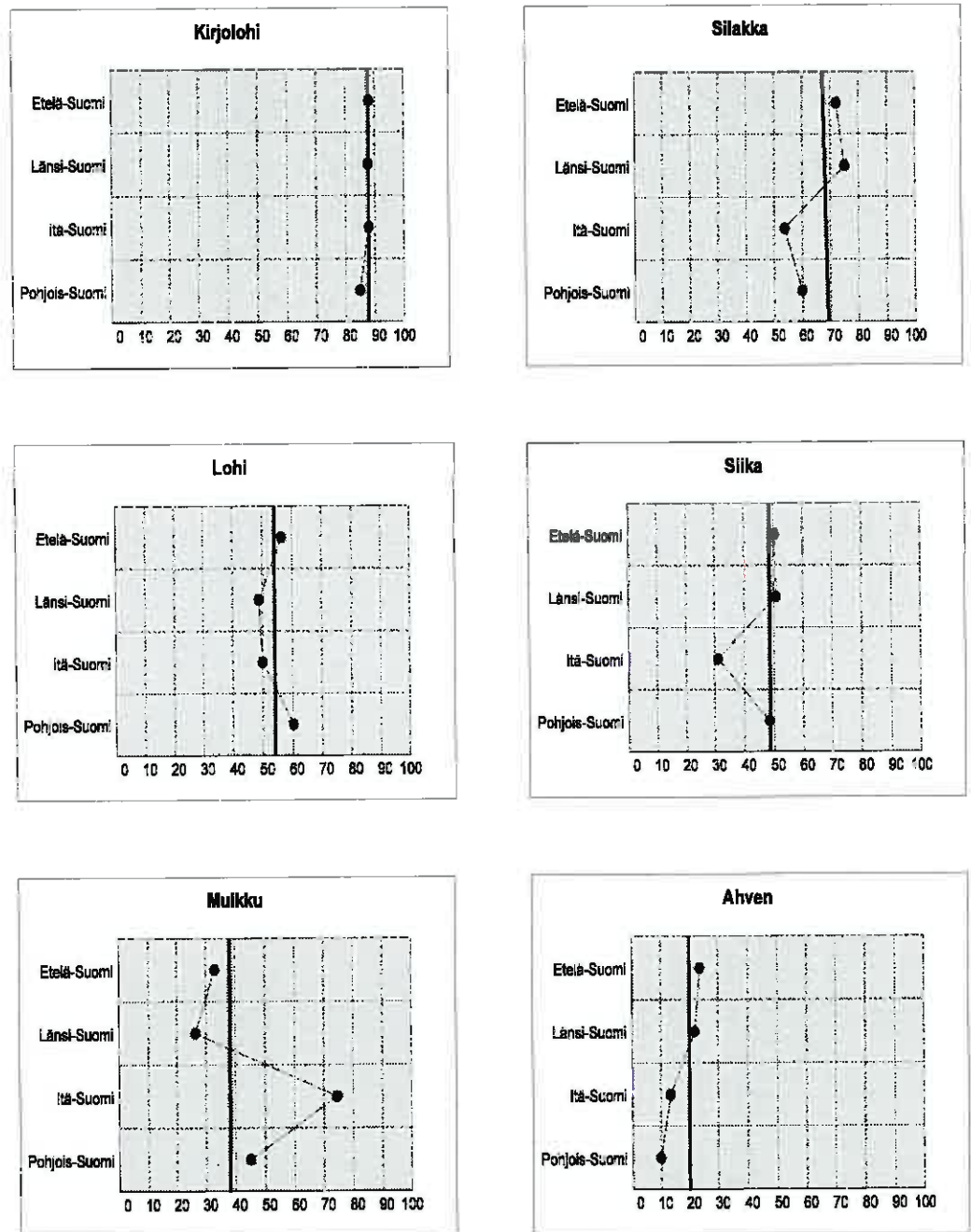
Ositteita tarkasteltaessa keskityttiin kuuteen yleisimmin mainittuun kalalajiin. Kirjolohta lukuunottamatta kaikissa ositteissa eri kalalajeja ostaneiden osuus vaihteli jonkin verran. Ikäryhmistä erityisesti 15-24-vuotiaat ja sosio-ekonomisista ryhmistä opiskelijat ja eläkeläiset poikkesivat muista ryhmistä. Eri lajeja ostaneiden määrä vaihteli huomattavasti eri alueilla.

15-24-vuotiaat eroavat muista ikäryhmistä. Poikkeavuus perusjoukosta on tilastollisesti merkitsevä kaikkien kuuden kalalajin osalta. Poikkeavuuteen vaikuttaa se, että 15-24-vuotiaat käyttivät muita useammin mahdollisuutta vastata "en osaa sanoa". Silakan, siian ja muikun kohdalla ikäryhmien väliset erot ovat huomattavia. Esimerkiksi 15-24-vuotiaista alle neljännes ilmoitti ostaneensa muikkua, kun taas 55-64-vuotiaissa muikkua ostaneiden osuus oli puolet (kuva 4).

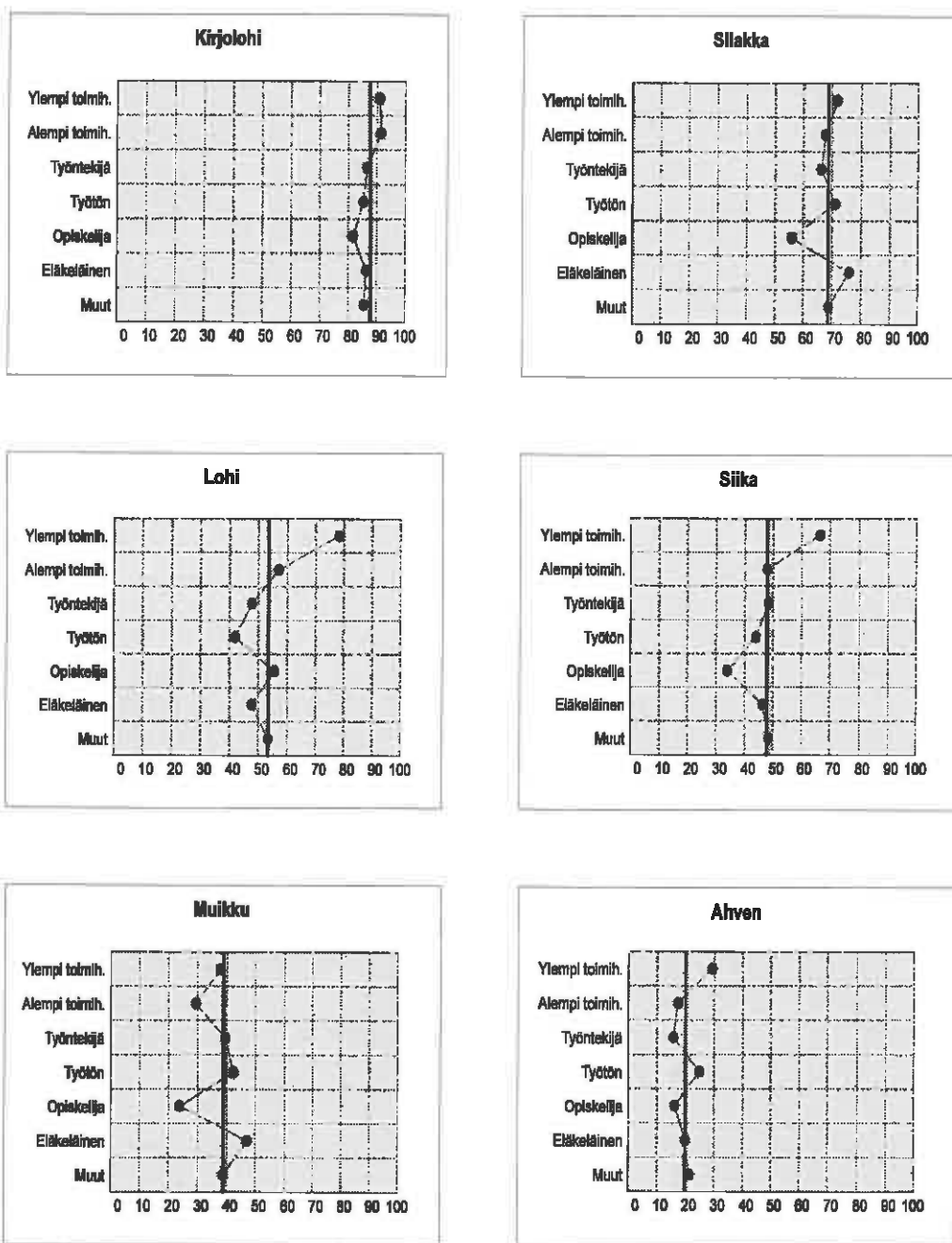
Kuva 4. Niiden vastaajien osuudet (%), jotka ilmoittivat ostaneensa kirjolohia, silakkaa, lohta, siikaa, mulkkua tai ahventa vuoden 1996 aikana. Jaottelu iän ja sukupuolen mukaan.

Muikulla ja silakalla alueelliset erot ovat kaikkein suurimmat: Länsi-Suomi ja Itä-Suomi eroavat tilastollisesti merkitsevästi koko otoksesta. Siian osalta itäsuomalaiset vastaajat eroavat tilastollisesti merkitsevästi koko otoksesta. Ahvenen osalta Pohjois-Suomen poikkeama perusjoukosta on tilastollisesti merkitsevä (kuva 5).

Kuva 5. Niiden vastaajien osuudet (%), jotka ilmoittivat ostaneensa kirjolohta, silakkaa, lohta, siikaa, muikkua tai ahventa vuoden 1996 aikana. Jaottelu alueittain.

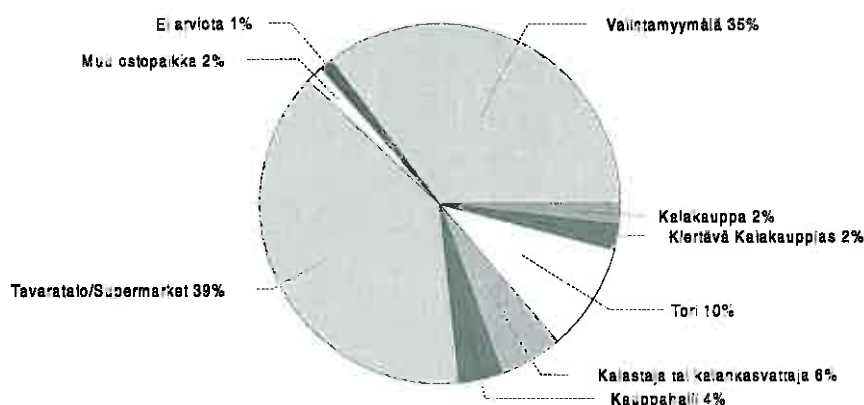
Ylemmistä toimihenkilöistä muita ryhmiä tilastollisesti merkitsevästi useammat ilmoittivat ostaneensa lohta, siikaa ja ahventa. Lohen kohdalla ero on kaikkein selvän: hieman yli puolet haastatelluista ilmoitti ostaneensa lohta, kun taas ylemmistä toimihenkilöistä lähes 80 prosenttia oli ostanut lohta. Alemmat toimihenkilöt sitä vastoin eroavat muikun osalta koko otoksesta tilastollisesti merkitsevästi. Työttömät poikkeavat perusjoukosta vain lohen osalta. Opiskelijat poikkeavat perusjoukosta tilastollisesti merkitsevästi kaikkien lajien osalta. Eläkeläisistä muita ryhmiä suurempi osuus ilmoitti ostaneensa muikkua, ja ero perusjoukkoon on tilastollisesti merkitsevä (kuva 6).

Kuva 6. Niiden vastaajien osuudet (%), jotka ilmoittivat ostaneensa kirjolohia, silakkaa, lohta, siikaa, muikkua tai ahventa vuoden 1996 aikana. Jaottelu sosio-ekonomisen aseman mukaan.

3.2. Tuoreen kalan ostopaikat

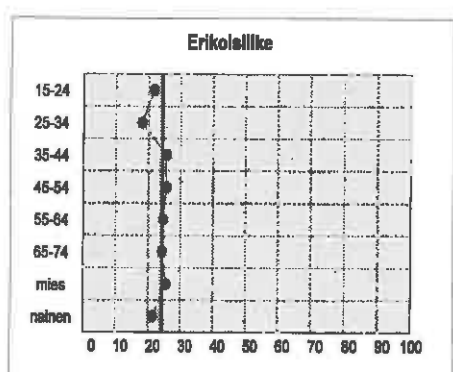
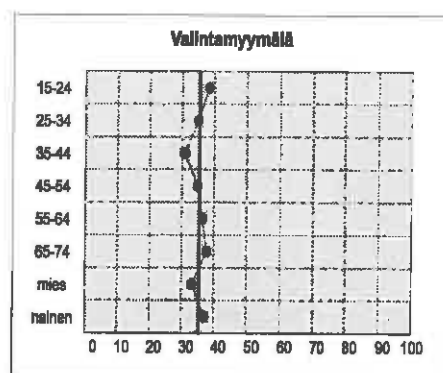
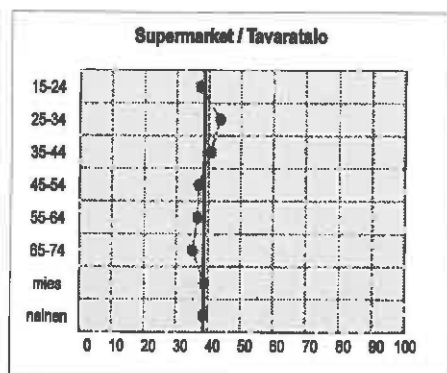
Yli 70 prosenttia haastateltavista piti joko valintamyymälöitä tai tavarataloja/supermarketteja tärkeimpinä tuoreen kalan ostopaikkoina. Noin kuusi prosenttia haastateltavista arvioi tärkeimmäksi ostomuodoksi kalan hankkimisen suoraan kalastajalta tai kalankasvattajalta (kuva 7). Arvioitaessa tärkeintä kalan ostopaikkaa päivittäistavarakauppojen osuus nousi korostetusti esille. Tätä tulosta tukee se, että yli kolme neljäsosaa vastaajista ilmoitti kotitalouden ostavan tuoreen kalan yleensä samasta paikasta kuin muut elintarvikkeet.

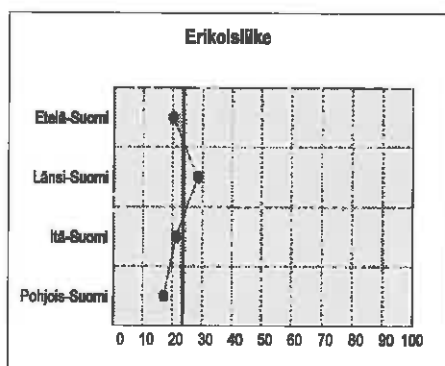
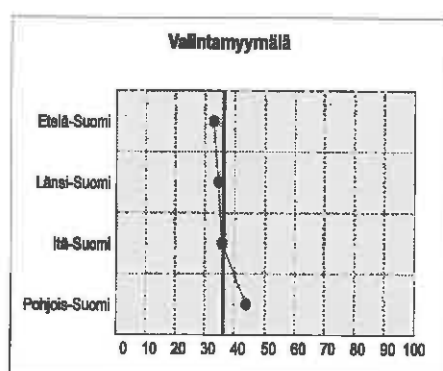
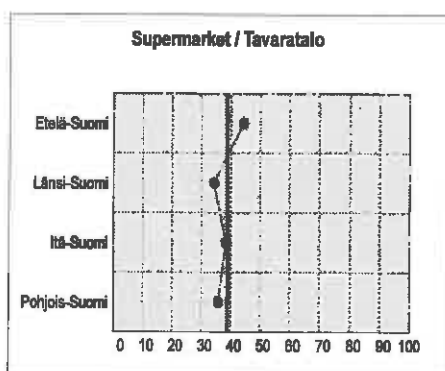
Kuva 7. Tärkein tuoreen kalan ostopaikka vuonna 1997.

Ositteiden tilastollista tarkastelua varten tori, kalakauppa, kauppahalli, kiertävä kala-kauppias, kalastaja tai kalankasvattaja on yhdistetty yhdeksi ryhmäksi, jota jatkossa nimitetään erikoisliikkeeksi. Noin neljännes kaikista vastaajista piti erikoisliikettä tärkeimpänä tuoreen kalan ostopaikkana. Iällä, sukupuolella tai sosio-ekonomisella asemalla ei ole juurikaan vaikutusta siihen, mitä pidetään tuoreen kalan tärkeimpänä ostopaikkana. Tosin nuorimmat ikäryhmät näyttävät käyttävän hieman muita ikäryhmiä vähemmän erikoisliikkeitä kalaostoksia tehdessään, mutta ero ei ole tilastollisesti merkitsevä.

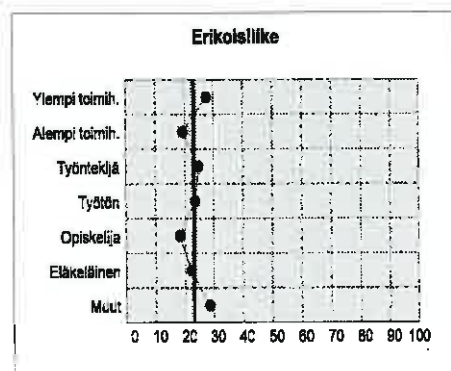
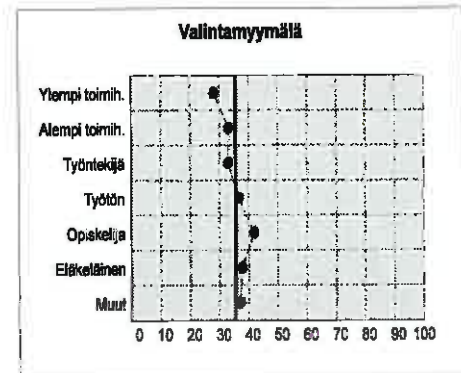
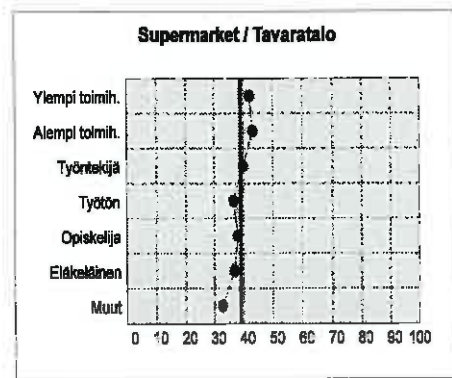
Sen sijaan alueelliset erot ovat huomattavia. Länsi-Suomi eroaa tilastollisesti merkittävästi perusjoukosta. Poikkeavuus johtuu siitä, että länsisuomalaiset vastaajat ilmoittivat muita haastateltavia useammin tärkeimmäksi tuoreen kalan ostopaikaksi erikoisliikkeen (kuvat 8-10).

Kuva 8. Tärkein tuoreen kalan ostopaikka ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

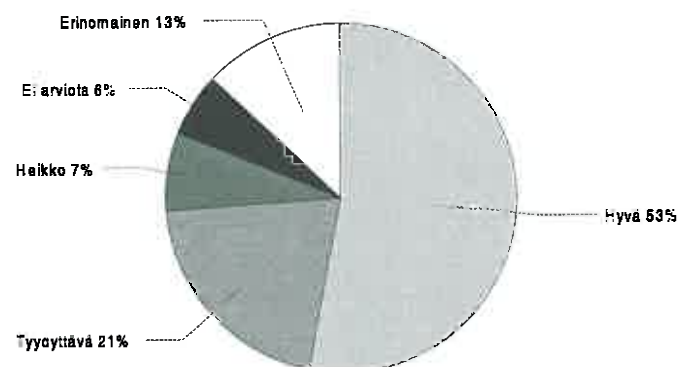
Kuva 9. Tärkein tuoreen kalan ostopaikka alueittain (prosenttia kaikista vastaajista).

Kuva 10. Tärkein tuoreen kalan ostopaikka sosio-ekonomisen aseman mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

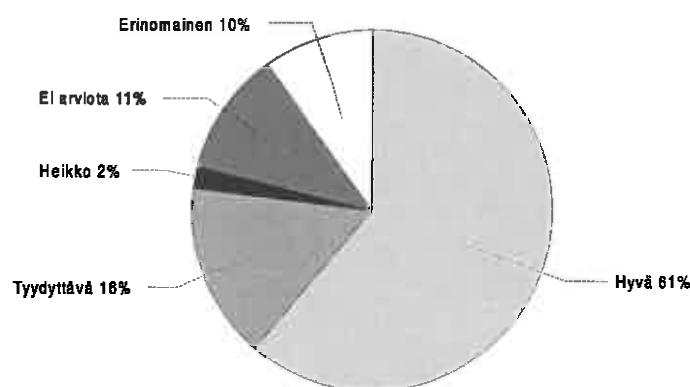
3.3. Tuoreen kalan saatavuus ja laatu

Kaksi kolmannesta haastateltavista piti tuoreen kalan saatavuutta hyvänä tai erinomaisena. Heikkona saatavuutta piti seitsemän prosenttia vastaajista (kuva 11).

Kuva 11. Vastaajien arvio tuoreen kalan saatavuudesta vuonna 1997.

Suurin osa haastateltavista piti tuoreen kalan laatua hyvänä. Ainoastaan kaksi prosenttia vastaajista arvioi tuoreen kalan laadun heikoksi (kuva 12).

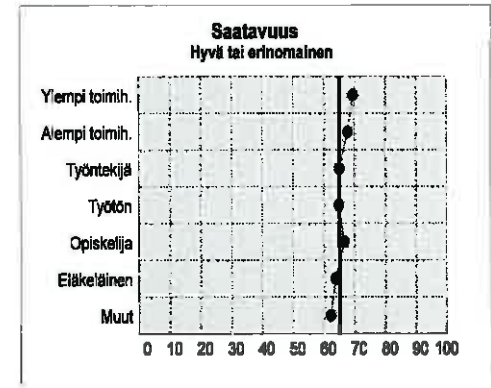
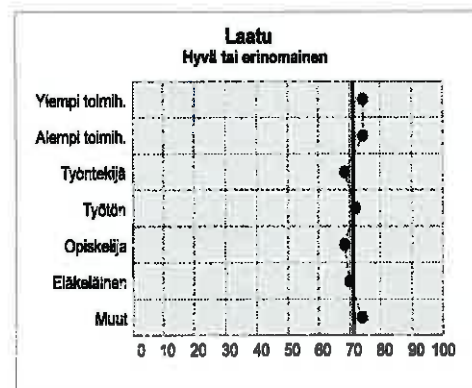
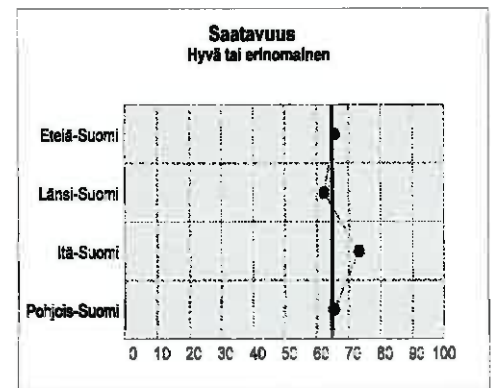
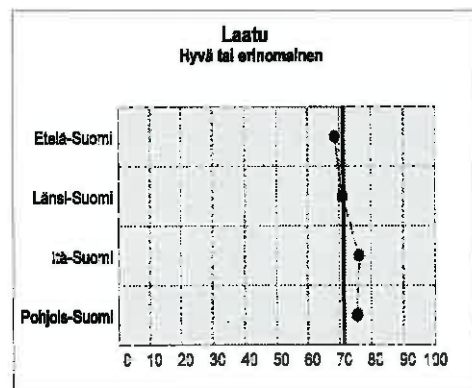
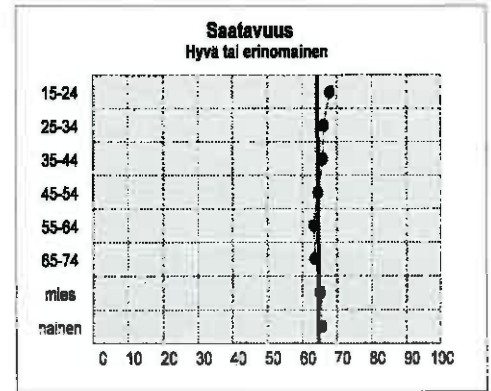
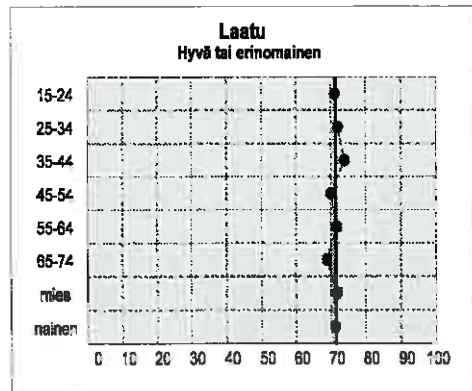

Kuva 12. Vastaajien arvio tuoreen kalan laadusta vuonna 1997.

Kaikista ikäryhmistä noin 70 prosenttia piti tuoreen kalan laatua hyvänä tai erinomaisena ja noin 65 prosenttia saatavuutta hyvänä tai erinomaisena. Ositteita koskevassa kuvassa (kuva 13) on tarkasteltu niiden vastaajien osuutta, jotka vastasivat "hyvä" tai "erinomainen". Iällä ja sosio-ekonomisella asemalla näyttää olevan yhteys siihen, millaiseksi vastaaja kokee tuoreen kalan laadun ja saatavuuden kotipaikkakunnallaan. Sen sijaan alueellisessa tarkastelussa ei todettu tilastollisesti merkitseviä poikkeamia.

Sekä laadun että saatavuuden osalta 15-24- ja 55-64-vuotiaat poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta. 15-24-vuotiaissa keskimääräistä harvemmat pitivät laatua heikkona tai tyydyttävänä, mutta noin 18 prosenttia ikäryhmästä ei osannut arvioida kalan laatua. Vastaavasti 55-64-vuotiaista noin 22 prosenttia piti kalan laatua heikkona tai tyydyttävänä, ja vain seitsemän prosenttia ei osannut arvioida laatua.

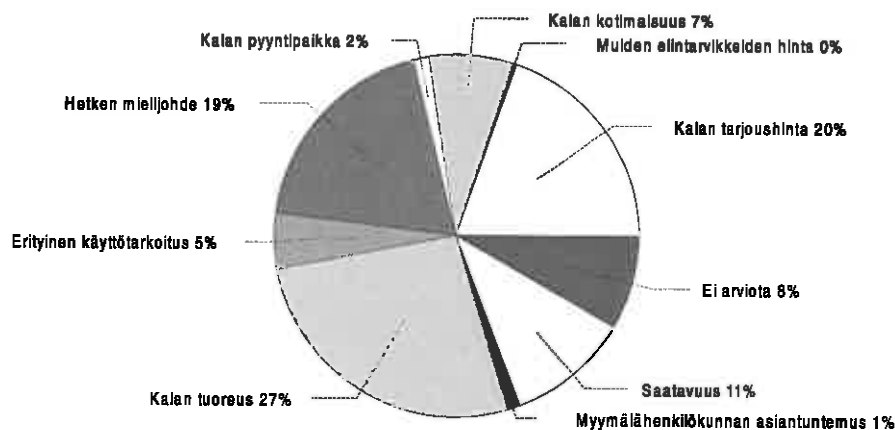
Arvioitaessa kalan laatua ja saatavuutta sosio-ekonomisista ryhmistä opiskelijat poikkesivat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta. Poikkeama johtuu siitä, että noin 14 prosenttia ei osannut arvioida tuoreen kalan saatavuutta, ja noin viidennes ei osannut arvioida tuoreen kalan laatua. Opiskelijoiden lisäksi vain ylemmät toimihenkilöt poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta saatavuuden osalta.

Kuva 13. Vastaajien arvio tuoreen kalan saatavuudesta ja laadusta vuonna 1997. Jaottelu iän, sukupuolen, alueen ja sosio-ekonomisen aseman mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

3.4. Kalan ja kalatuotteiden ostopäätökseen vaikuttavat tekijät

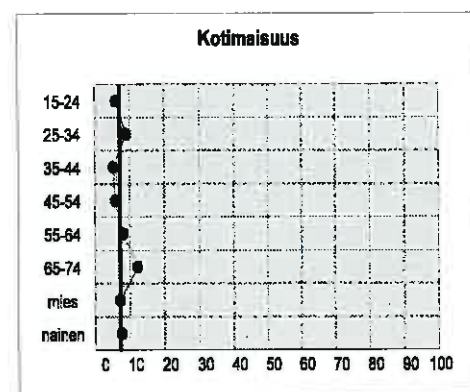
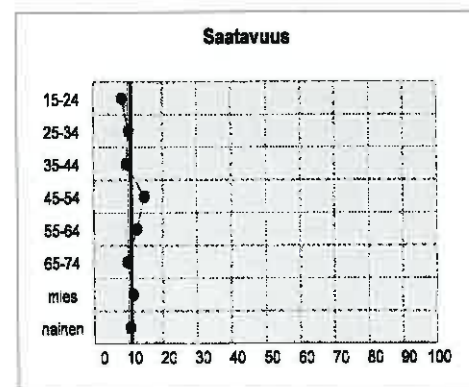
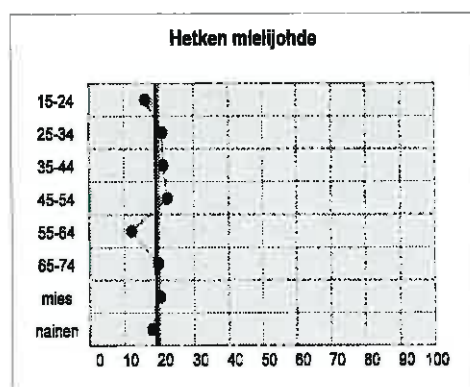
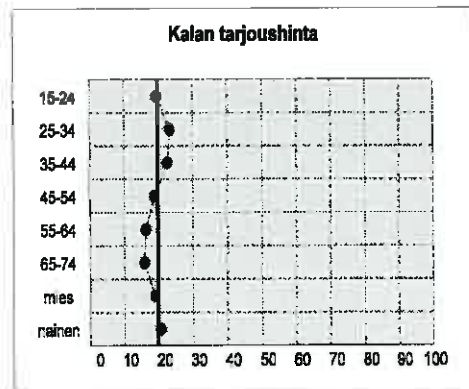
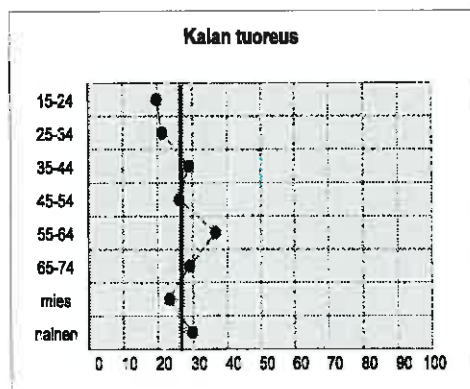
Kalan tuoreus, tarjoushinta ja hetken mielijohde olivat kalan ja kalatuotteiden ostopäätökseen eniten vaikuttavat tekijät. Vain noin prosentti vastaajista piti myymälähenkilökunnan asiantuntemusta, kalan pyyntipaikkaa tai muiden elintarvikkeiden hintaa tärkeimpänä tekijänä. Haastateltavien tuli mainita vain tärkein kalan ostopäätökseen vaikuttava tekijä. Tämä saattaa osaltaan selittää muiden elintarvikkeiden hinnan vähäistä merkitystä tässä yhteydessä (kuva 14).

Kuva 14. Kalan ja kalatuotteiden ostopäätökseen eniten vaikuttava tekijä vuonna 1997.

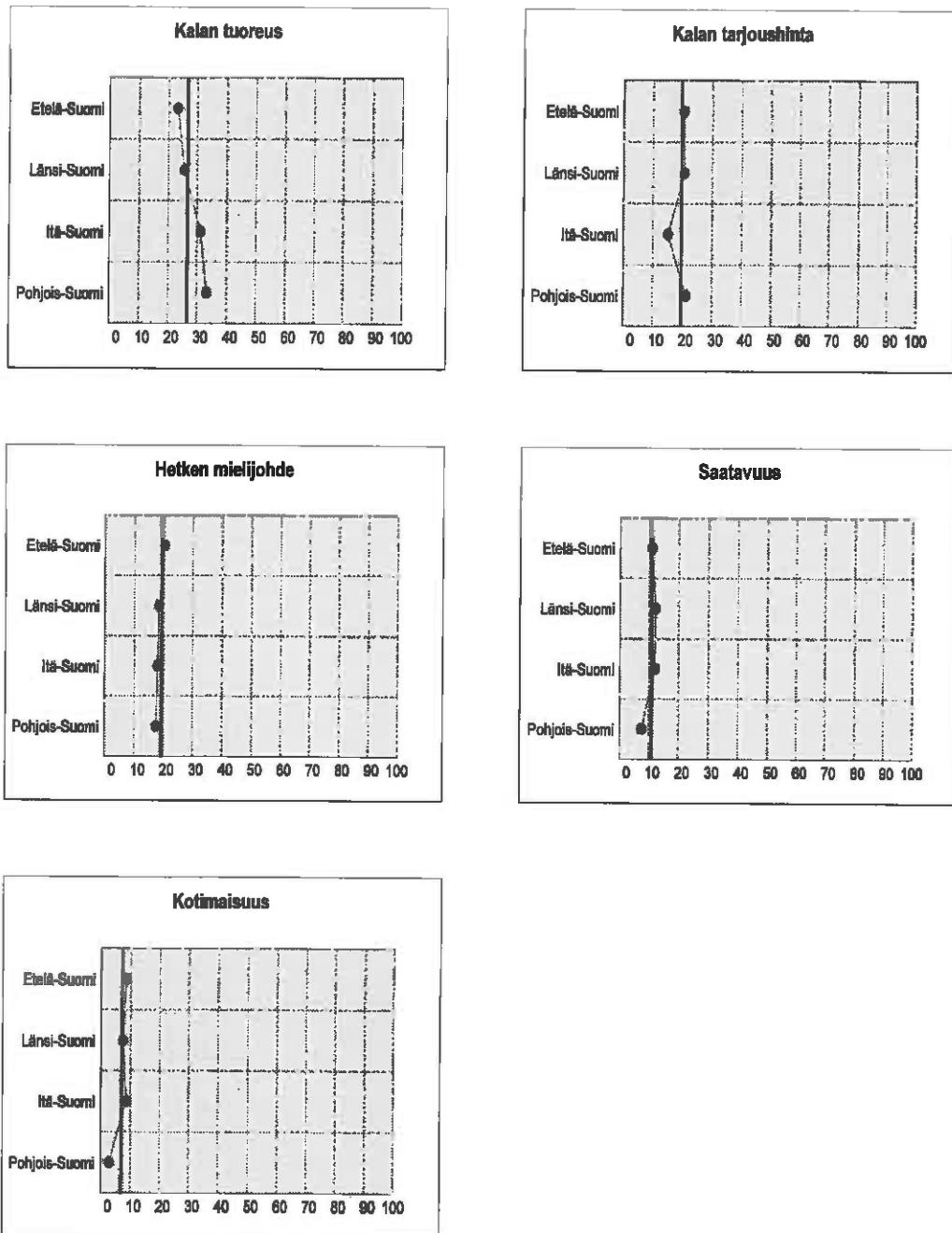
Vaikka kaikkia vastanneita tarkasteltaessa tuoreus nousee tärkeimmäksi ostopäätökseen vaikuttavaksi tekijäksi, joissakin ikäryhmissä ja sosio-ekonomisissa ryhmissä tarjoushintaa pidettiin tärkeimpänä tekijänä. Ikäryhmistä 25-34-vuotiaat vastaajat pitivät kalan tarjoushintaa eniten vaikuttavana tekijänä. Tuoreuden merkitys korostui vanhemmissa ikäryhmissä. Vastaavasti opiskelijat ja työttömät pitivät tarjoushintaa tärkeimpänä ostopäätökseen vaikuttavana tekijänä, kun taas kaikissa muissa ryhmissä tuoreutta tärkeimpänä tekijänä pitäneiden osuus oli suurin.

Ikäryhmistä 15-24-vuotiaat sekä 55-64- ja 65-74-vuotiaat poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta. Suurin syy siihen, että 15-24-vuotiaat poikkeavat perusjoukosta on se, että yli viidennes heistä ei osannut määrittää tärkeintä kalan ostopäätökseen vaikuttavaa tekijää (kuva 15).

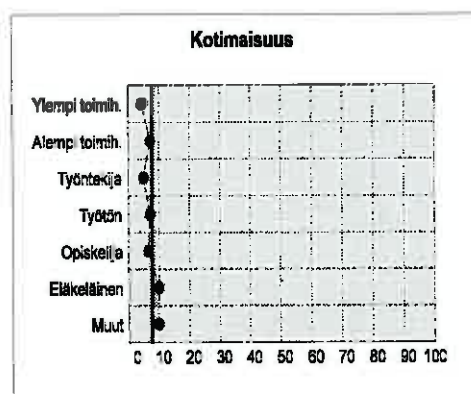
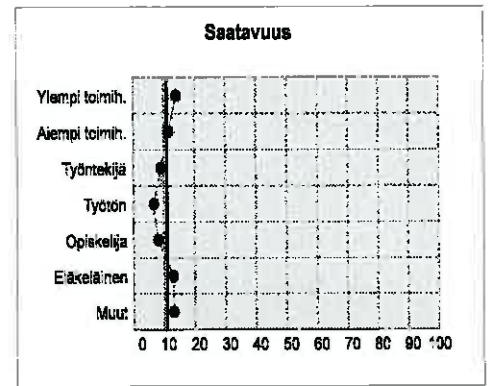
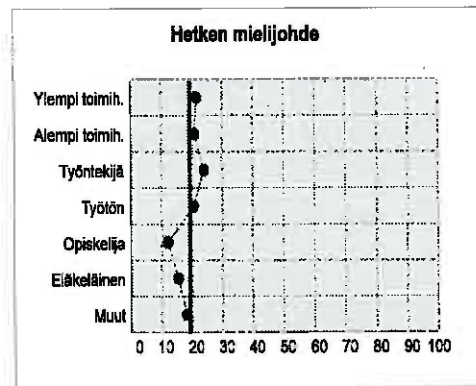
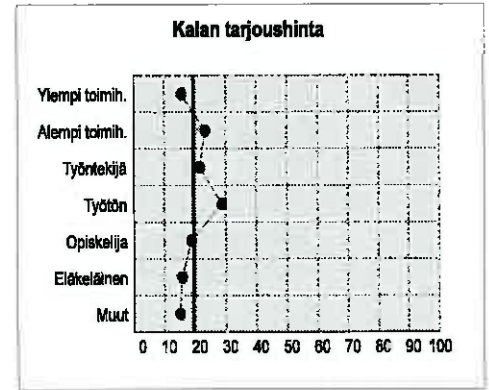
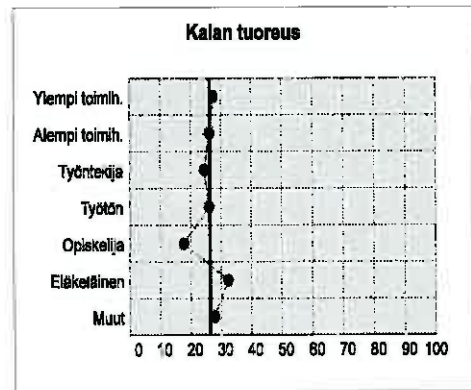
Kuva 15. Kalan ja kalatuotteiden ostopäätökseen eniten vaikuttava tekijä vuonna 1997 ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

Ostopäätökseen eniten vaikuttavan tekijän valinnassa ei juurikaan näytä olevan alueellisia eroja. Pohjoissuomalaiset poikkeavat perusjoukosta tilastollisesti merkitsevästi. Ero johtuu lähinnä siinä, että kolmannes heistä pitää tuoreutta tärkeimpänä ostopäätökseen vaikuttavana tekijänä. Vain kolme prosenttia piti kotimaisuutta tärkeimpänä päätökseen vaikuttavana tekijänä (kuva 16).

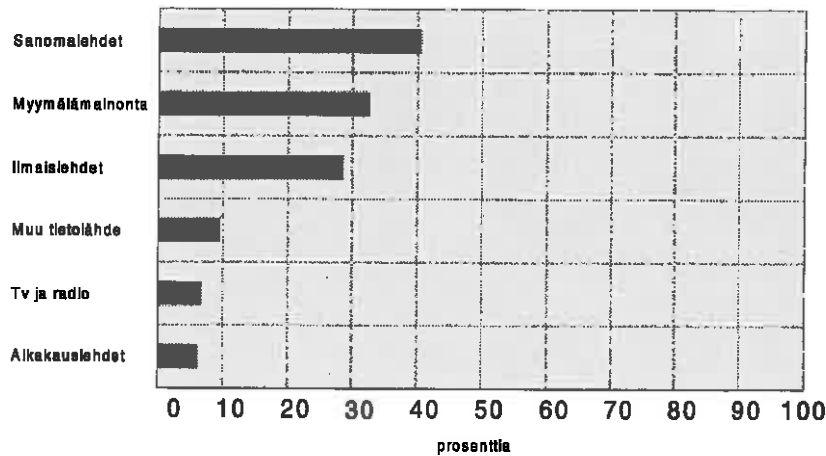
Kuva 16. Kalan ja kalatuotteiden ostopäätökseen eniten vaikuttava tekijä vuonna 1997 alueittain (prosenttia kaikista vastaajista).

Sosio-ekonomisista ryhmistä opiskelijat ja eläkeläiset poikkeavat tilastollisesti merkittävästi perusjoukosta. Opiskelijoiden osalta poikkeavuuteen vaikutti se, että 28 prosenttia heistä ei osannut nimetä tärkeintä ostopäätökseen vaikuttavaa tekijää. Vain 12 prosenttia ilmoitti hetken mieltäjohteen ja 18 prosenttia tuoreuden tärkeimmäksi ostopäätökseen vaikuttavaksi tekijäksi. Eläkeläisistä 32 prosenttia piti tuoreutta eniten ostopäätökseen vaikuttavana tekijänä (kuva 17).

Kuva 17. Kalan ja kalatuotteiden ostopäätökseen eniten vaikuttava tekijä vuonna 1997 sosio-ekonomisen aseman mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

Noin 40 prosenttia haastatelluista ilmoitti, että kotitaloudessa käytetään sanomalehtiä kalaostosten suunnitteluun. Seuraavaksi tärkeimpinä tietolähteinä mainittiin ilmaisjalkelu- ja mainoslehdet sekä myymälämainonta (kuva 18).

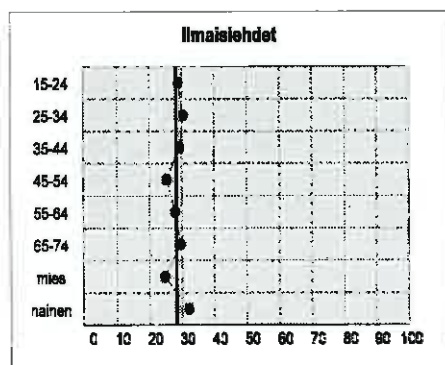
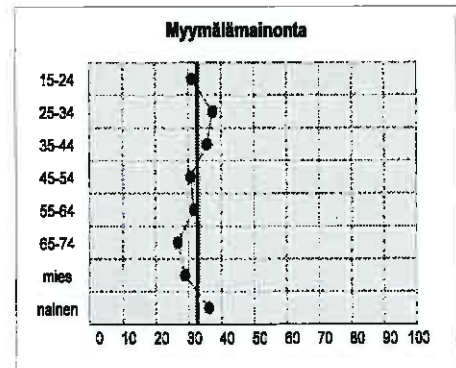
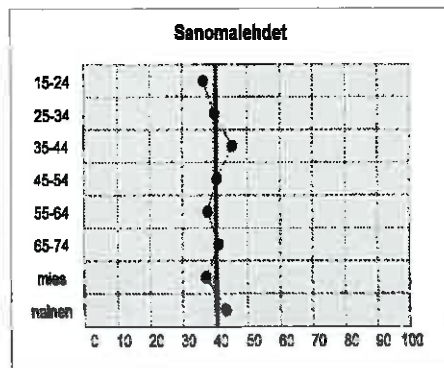

Kuva 18. Eri tietolähteiden käyttö kalaostoksia suunniteltaessa.

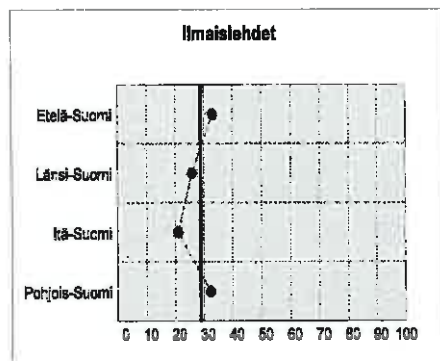
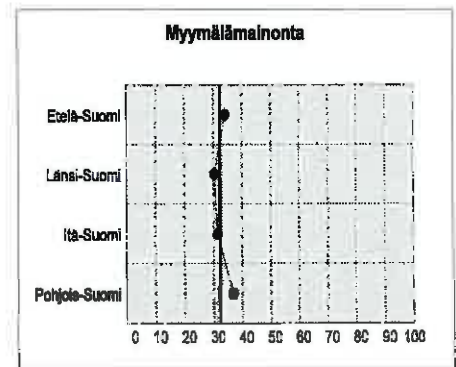
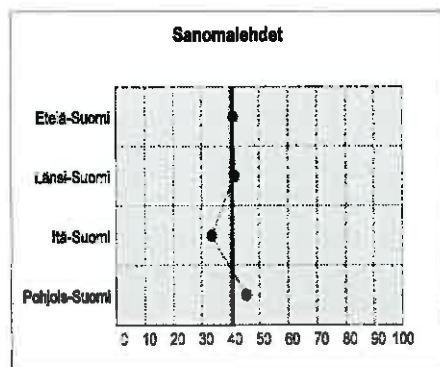
Ositteiden tarkasteluun otettiin mukaan kolme yleisimmin mainittua tietolähdettä. Iällä ja sosio-ekonomisella asemalla on vaikutusta eri tietolähteiden käyttöön kalaostoksia suunniteltaessa. Sen sijaan alueellisia eroja tietolähteiden käytössä ei juurikaan ole (kuvat 19-21).

Eri ikäryhmissä tietolähteiden käyttö vaihtelee jonkin verran, mutta ryhmien poikkeama perusjoukosta ei ole tilastollisesti merkitsevä. Poikkeuksen muodostavat 15-24-vuotiaat, joista muita ryhmiä useammat eivät osanneet arvioida tietolähteiden käyttöä.

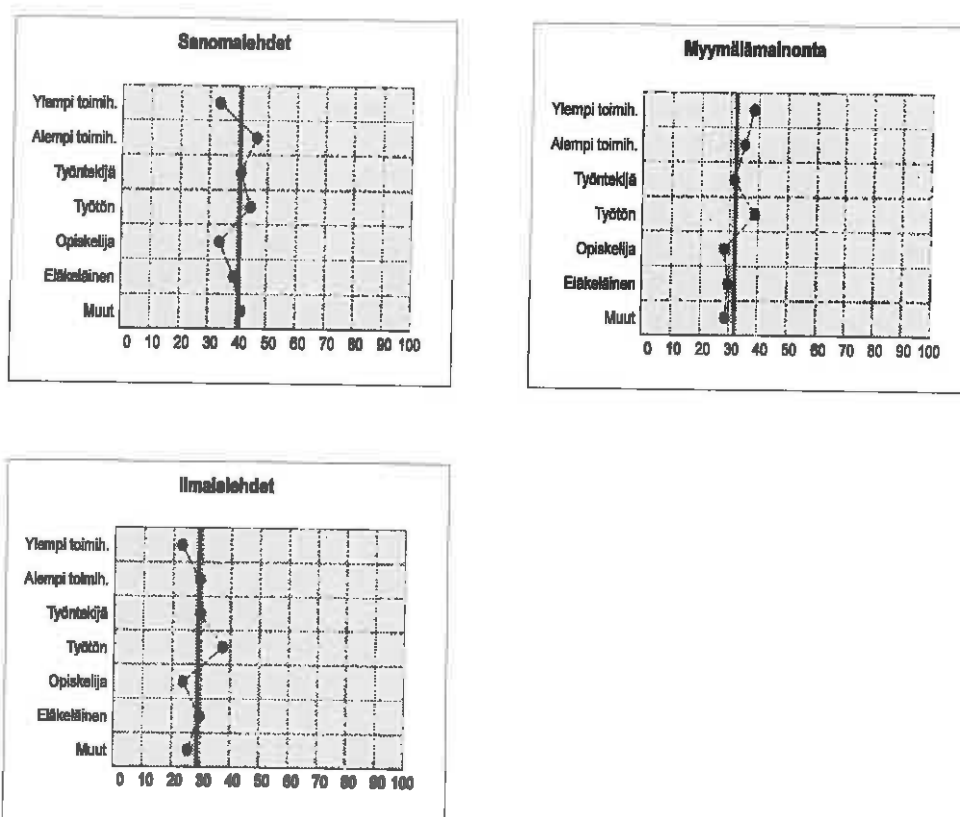
Opiskelijat poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta, mikä johtuu siitä, että 37 prosenttia heistä ei osannut arvioida tietolähteiden käyttöään. Työttömistä keskimääräistä suurempi osuus ilmoitti käyttävänsä sekä sanoma- ja ilmaislehtiä (37 prosenttia) että myymälämainontaa (39 prosenttia) kalaostoksien suunnittelussa. Sekä ilmaislehtien että myymälämainonnan osalta työttömien ryhmässä tietolähdettä käyttävien osuus oli suurin. Sanomalehtien osalta suurin tietolähdettä käyttävien ryhmä on alemmat toimihenkilöt: 46 prosenttia ilmoitti käyttävänsä sanomalehtiä kalaostosten suunnitteluun.

Kuva 19. Eri tietolähteiden käyttö kalaostoksia suunniteltaessa ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan (prosenttia kaikista vastaajista).

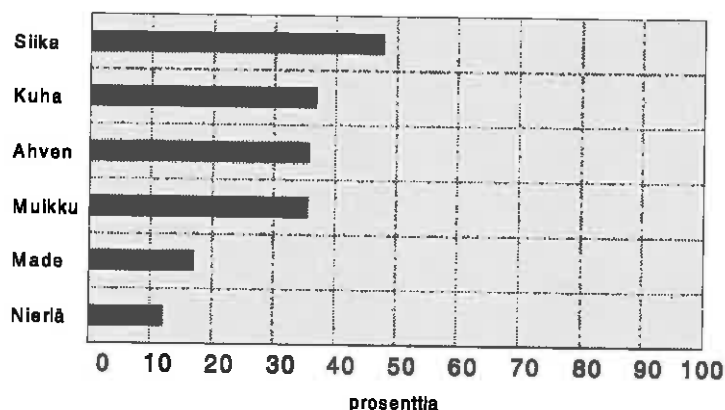
Kuva 20. Eri tietolähteiden käyttö kalaostoksia suunniteltaessa alueittain (prosenttia kaikista vastaajista).

Kuva 21. Eri tietolähteiden käyttö kalaostoksia suunniteltaessa sosio-ekonomisen aseman mukaan (prosenttia kalkista vastaajista).

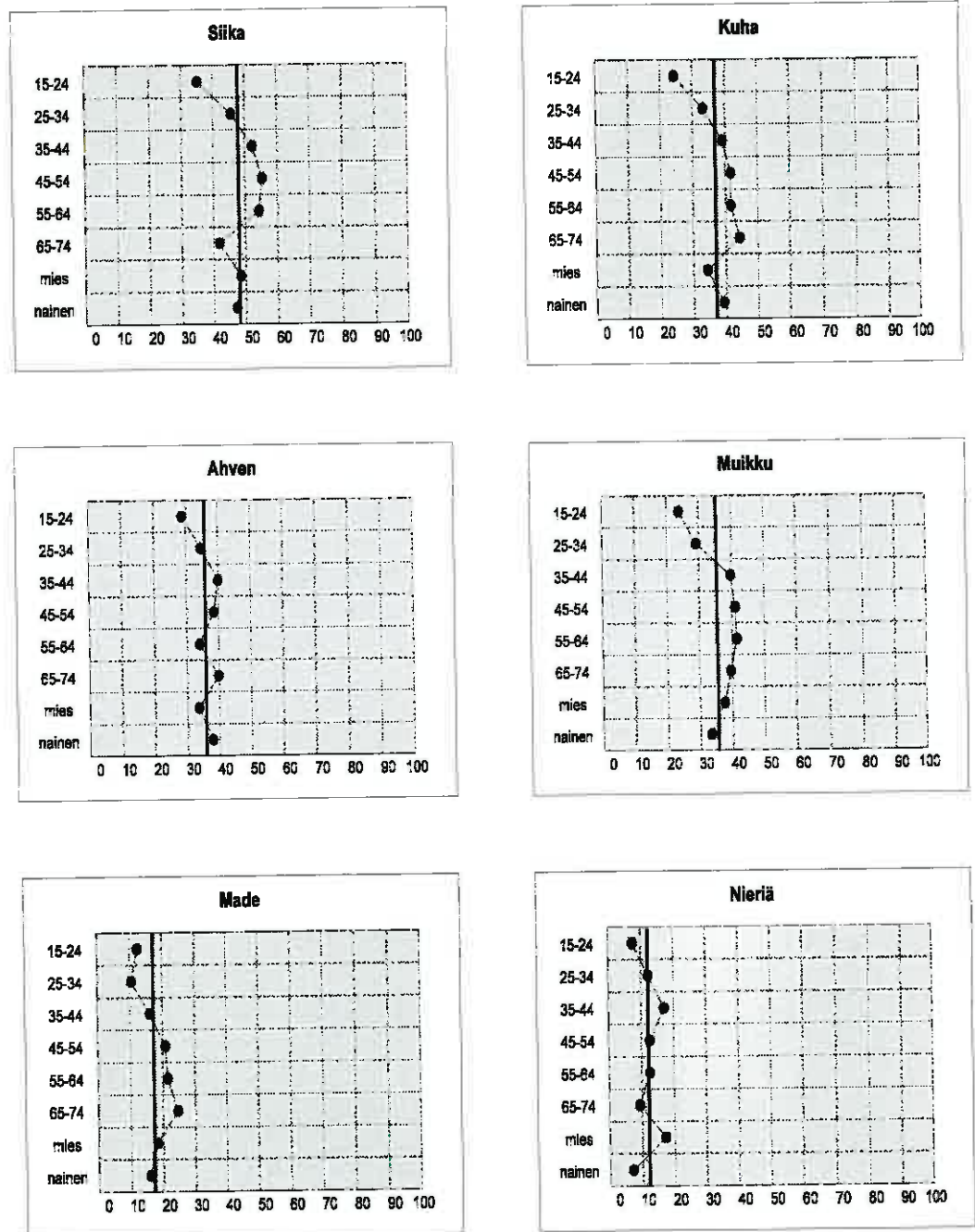
3.5. Tarjonnan monipuolistaminen

Haastateltavista lähes puolet käyttäisi enemmän siikaa ja noin kolmasosa enemmän ahventa, kuhaa ja muikkua, jos niiden saatavuus olisi yhtä hyvä kuin viljellyn kirjolohen (kuva 22).

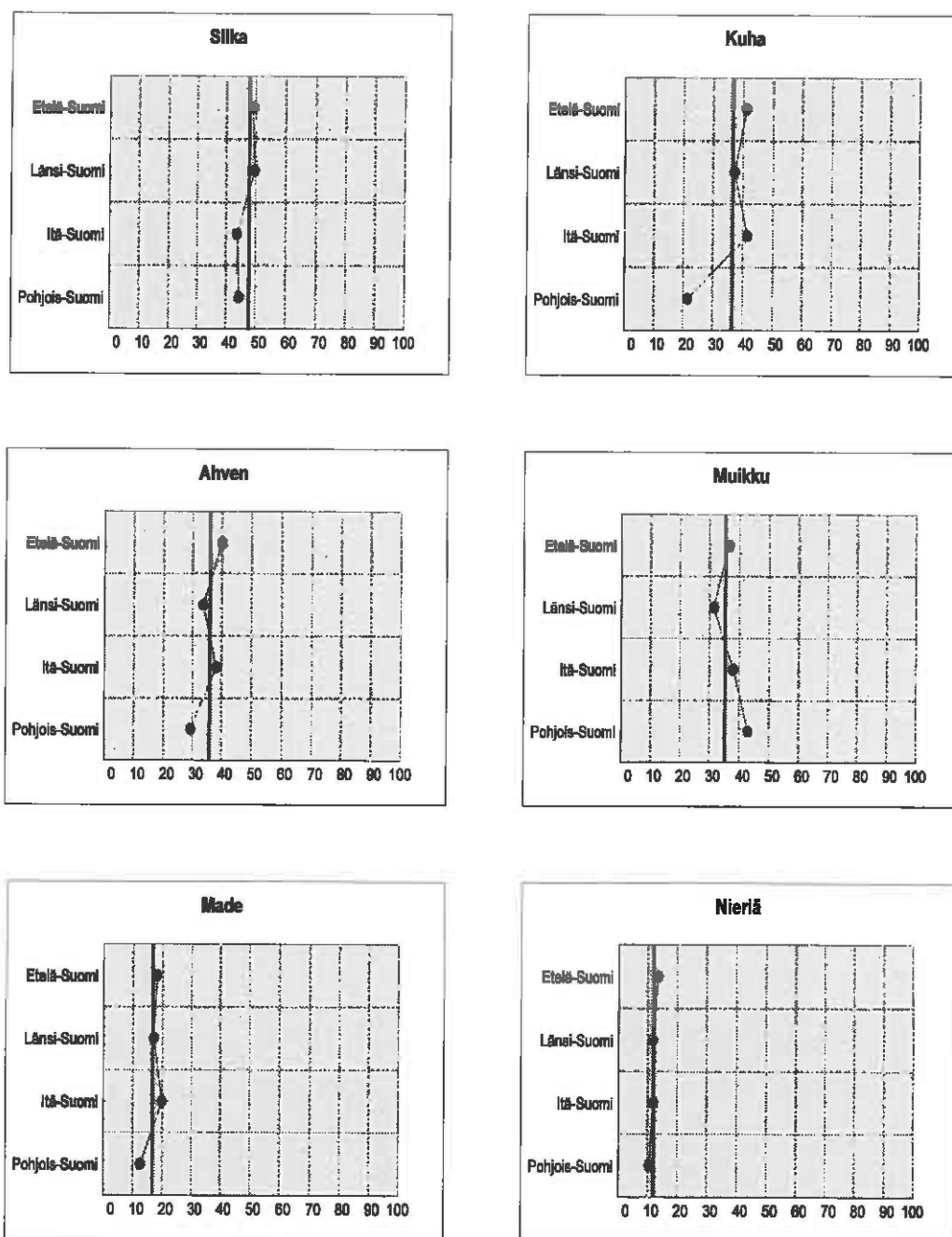
Kuva 22. Niiden haasteltavien osuus, jotka käyttäisivät tarkasteltavla kalalajeja enemmän, jos niiden saatavuus olisi sama kuin viljellyn kirjolohen.

Nuorin ikäryhmä 15-24-vuotiaat erosi huomattavasti perusjoukosta ja muista ikäryhmistä. Se poikkesi tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta siian, kuhan, muikun ja nieriän osalta. Mateen osalta 24-35-vuotiaat eroavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta: vain kymmenen prosenttia ikäryhmän vastaajista käyttäisi enemmän madetta. Miehistä 17 prosenttia ja naisista 7 prosenttia käyttäisi enemmän nieriää, jos sen saatavuus olisi parempi (kuva 23).

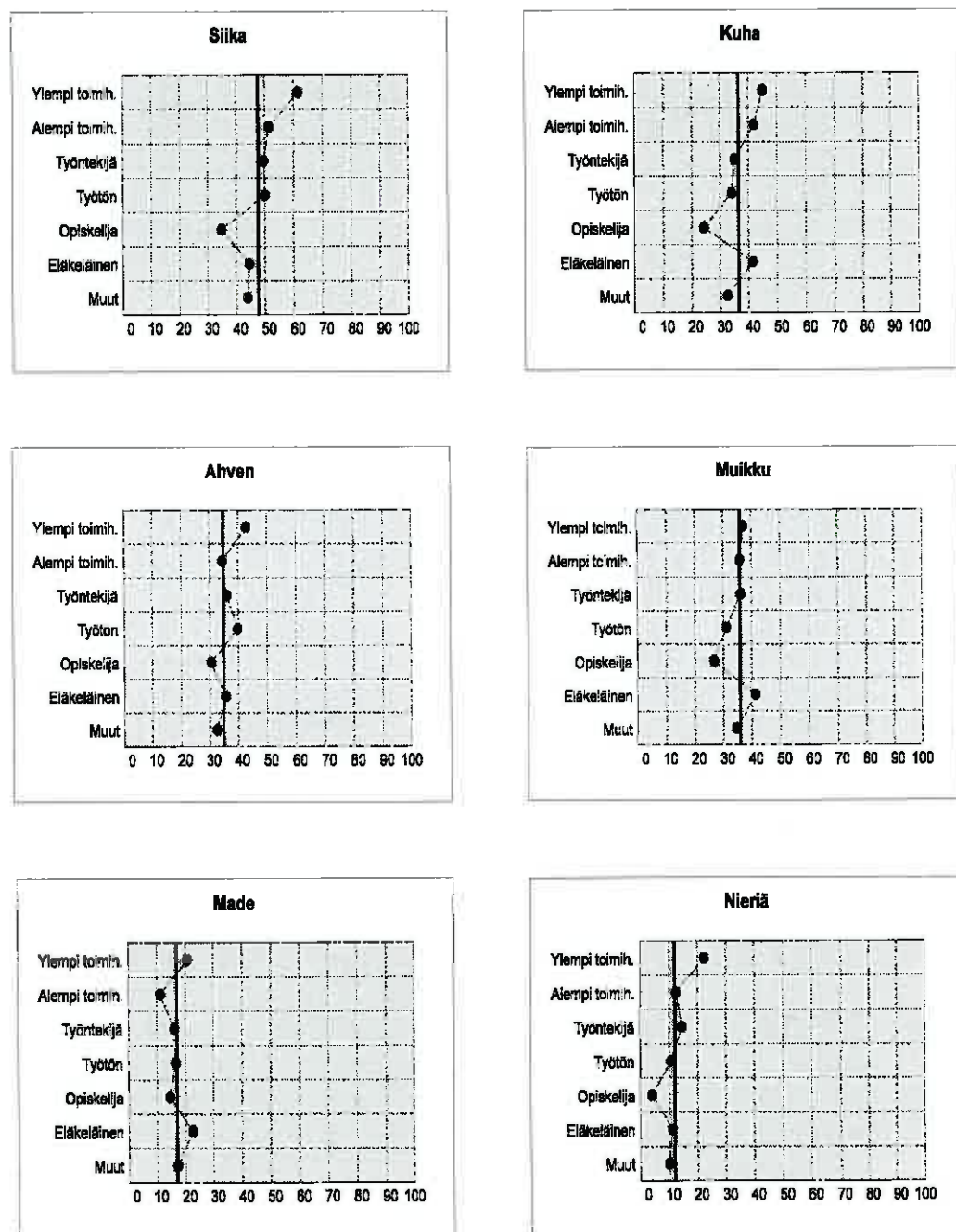
Kuva 23. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka käyttäisivät tarkasteltavia kalalajeja enemmän, jos niiden saatavuus olisi sama kuin viljellyn kirjolohen. Jaottelu iän ja sukupuolen mukaan.

Siian ja nieriän osalta vastauksissa ei juurikaan ole alueellisia eroja. Sen sijaan kuhan, ahvenen, muikun ja mateen kohdalla pohjoissuomalaiset poikkeavat jonkin verran muista ryhmistä. Alueellisessa tarkastelussa ainoa tilastollisesti merkitsevä poikkeama on se, että pohjoissuomalaisista vain 21 prosenttia käyttäisi enemmän kuhaa (kuva 24).

Kuva 24. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka käyttäisivät tarkasteltavia kalalajeja enemmän, jos niiden saatavuus olisi sama kuin viljellyn kirjolohen. Jaottelu alueiltain.

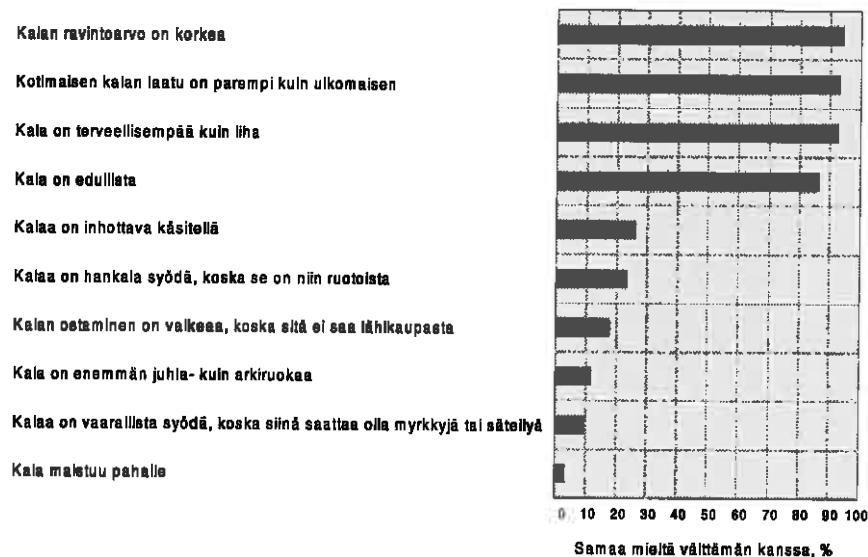
Ahvenen, muikun ja mateen osalta sosio-ekonomisen aseman mukaan tehdyssä tarkastelussa mikään ryhmä ei poikennut tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta. Ylemmät toimihenkilöt poikkesivat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta sikäli, että paljon keskimääräistä suurempi osuus käyttäisi siikaa (yli 60 prosenttia) ja nieriää (yli 20 prosenttia). Opiskelijat taas poikkesivat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta siian, kuhan ja nieriän osalta (kuva 25).

Kuva 25. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka käyttäisivät tarkasteltavia kalalajeja enemmän, jos niiden saatavuus olisi sama kuin viljellyn kirjolohen. Jaottelu sosio-ekonomisen aseman mukaan.

3.6. Kalan käyttöön liittyviä asenteita

Kalan käyttöön liittyviä asenteita tarkasteltiin esittämällä haastateltaville erilaisia väittämiä. Haastateltavat suhtautuivat verrattain yksimielisesti kalaa koskeviin yleisiin väittämiin. Valtaosa vastaajista oli samaa mieltä kalaa koskevien positiivisten väittämien kuten ”kala on terveellisempää kuin liha” ja ”kalan ravintoarvo on korkea” kanssa. Eniten mielipiteitä jakoivat väittämät ”kalaa on hankalaa syödä, koska se on niin ruotoista” ja ”kalaa on inhottava käsitellä” (kuva 26).

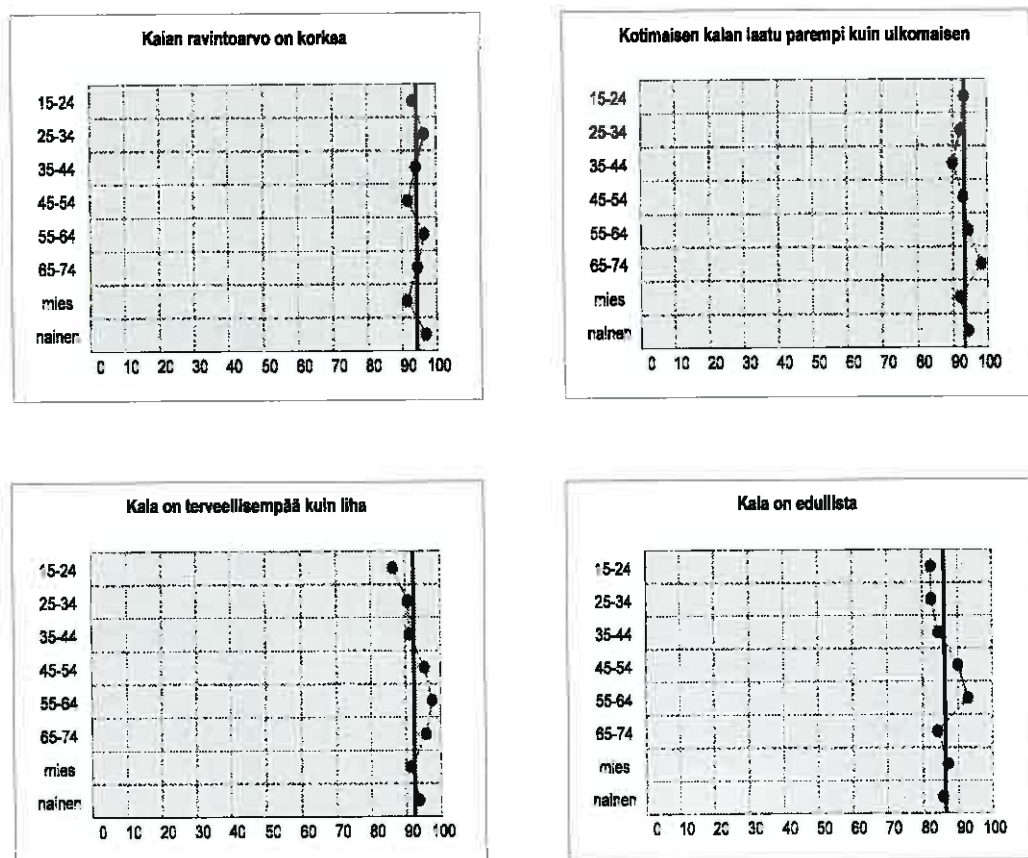
Kuva 26. Vastaajien suhtautuminen eräisiin kalaa koskeviin väittämiin.

Tutkimuksessa haastateltaville esitetyt väittämät voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan. Väittämät ”kalan ravintoarvo on korkea”, ”kotimaisen kalan laatu on parempi kuin ulkomaisen”, ”kala on terveellisempää kuin liha” ja ”kala on edullista” näyttävät muodostavan oman ryhmänsä. Näiden väittämien osalta eri ryhmien väliset erot ovat pieniä. Sen sijaan mielipiteitä jakoivat tunteisiin vetoavat väittämät ”kalaa on inhottava käsitellä” ja ”kalaa on hankalaa syödä, koska se on niin ruotoista”, joihin vastaaaminen perustuu voimakkaasti omaan kokemukseen.

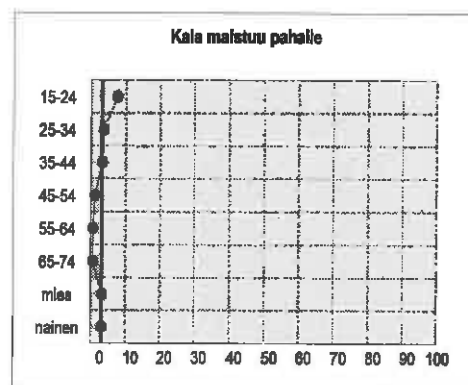
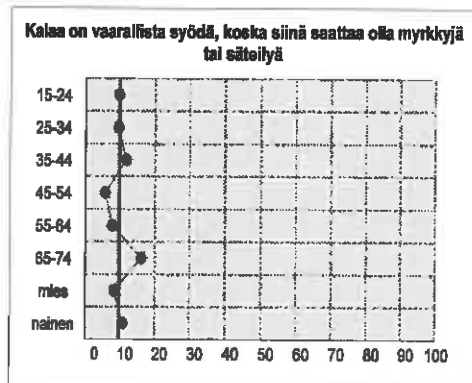
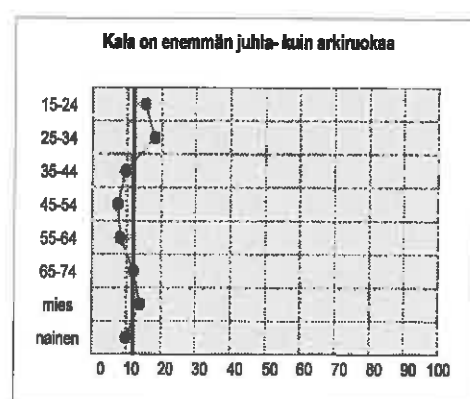
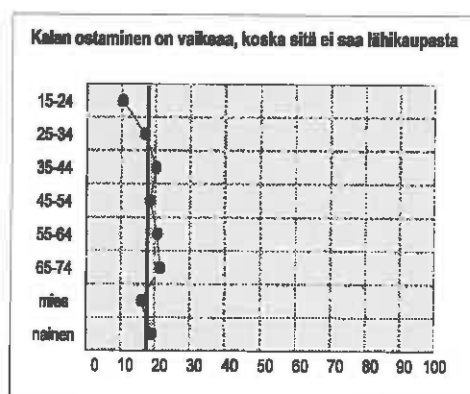
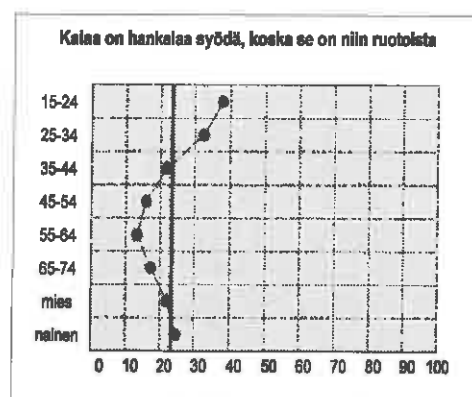
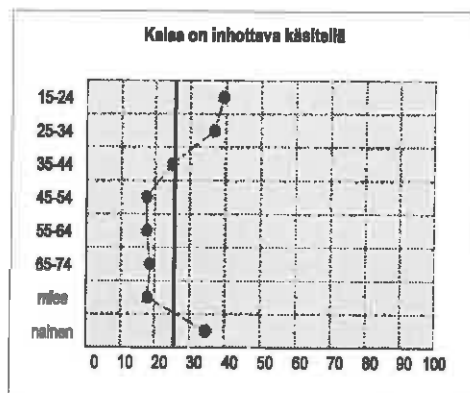
Alueellisessa tarkastelussa ei ollut juurikaan eroja (kuva 28). Tuntuukin luonnolliselta, että nimenomaan ikä ja päivittäinen lähiympäristö vaikuttavat asenteisiin selvemmin kuin maantieteellinen asuinalue. Ikäryhmien ja sosio-ekonomisten ryhmien välillä olikin huomattavia eroja. Sukupuolen osalta eroa oli vain suhtautumisessa kalan käsittelyyn. Naiset olivat miehiä useammin samaa mieltä väittämän ”kalaa on inhottava käsitellä” kanssa.

Väittämien ”kalan ravintoarvo on korkea” ja ”kotimaisen kalan laatu on parempi kuin ulkomaisen” 65-74-vuotiaat ovat ainoa ikäryhmä, joka poikkeaa tilastollisesti merkittävästi perusjoukosta. Poikkeama johtuu siitä, että keskimääräistä suurempi osuus ei osannut arvioida kalan ravintoarvoa. Väittämissä ”kalaa on inhottava käsitellä” ja ”kalaa on hankalaa syödä, koska se on niin ruotoista” ikäryhmien väliset erot olivat huomattavia. Ryhmä 35-44-vuotiaat on lähellä koko otoksen tulosta, kaikki muut ryhmät poikkeavat keskimääräisestä tilastollisesti merkittävästi. Nuorin ikäryhmä eroaa perusjoukosta tilastollisesti merkittävästi myös kalan ostamista ja kalan makua koskevan väittämän osalta. Lisäksi myrkkyä ja säteilyä koskevan väittämän osalta

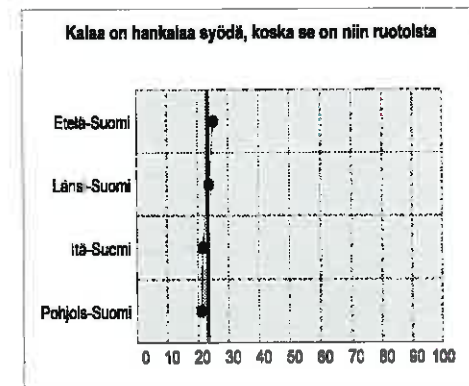
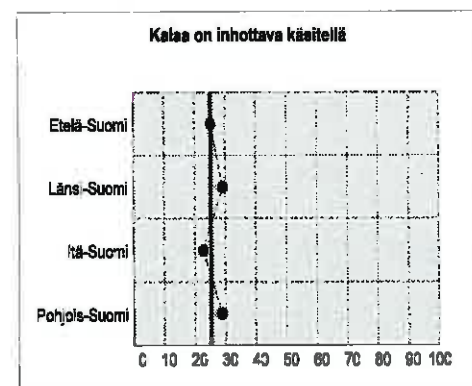
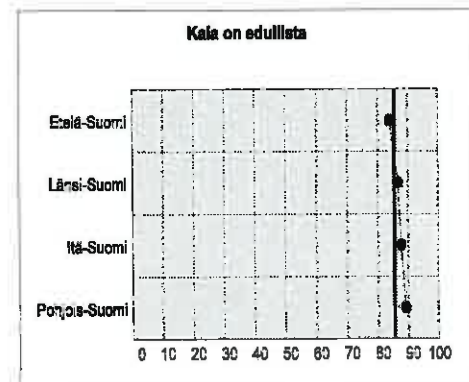
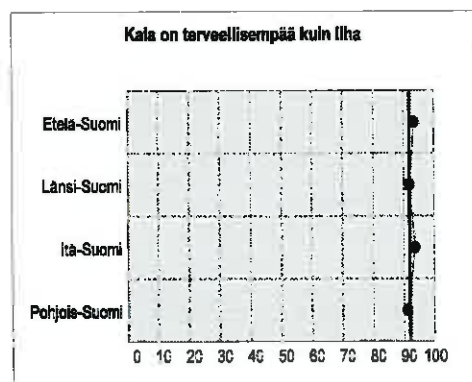
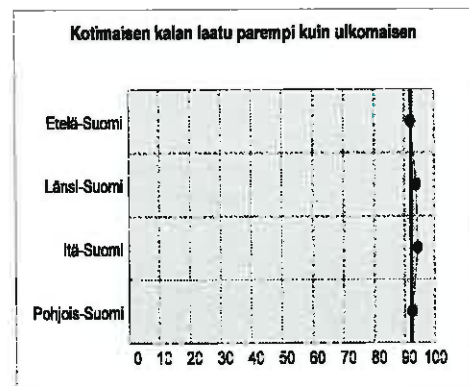
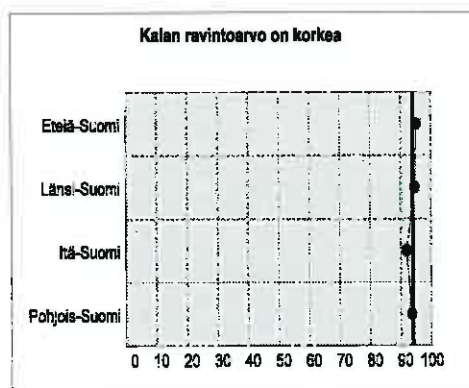
kaksi vanhinta ikäryhmää poikkeavat perusjoukosta tilastollisesti merkitsevästi. Molemmissa ryhmissä keskimääräistä suurempi osuus vastaajista ei osannut arvioida, onko kala vaarallista (kuva 27).

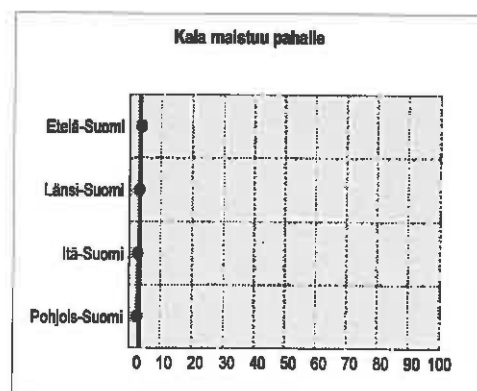
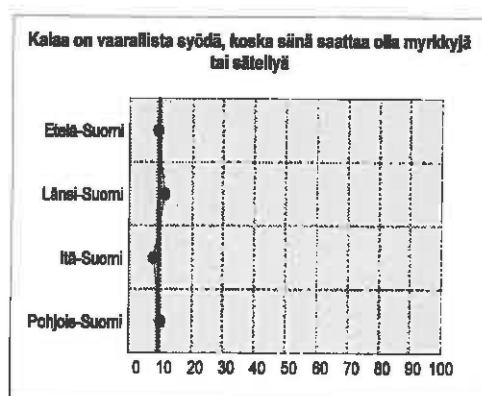
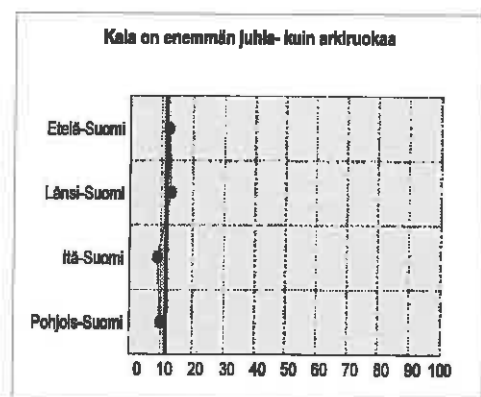
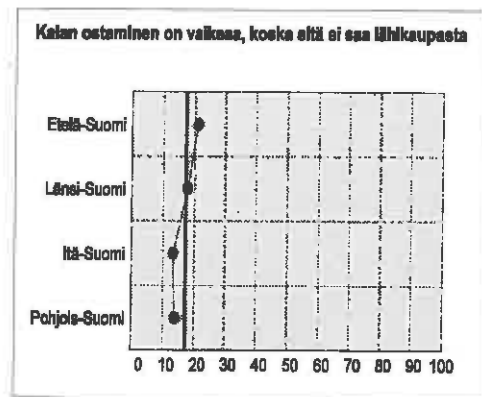
Kuva 27. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä kalaa koskevien väittämien kanssa. Jaottelu iän ja sukupuolen mukaan.

Kuva 27, jatkoa. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä kalaa koskevien väittämien kanssa. Jaottelu iän ja sukupuolen mukaan.

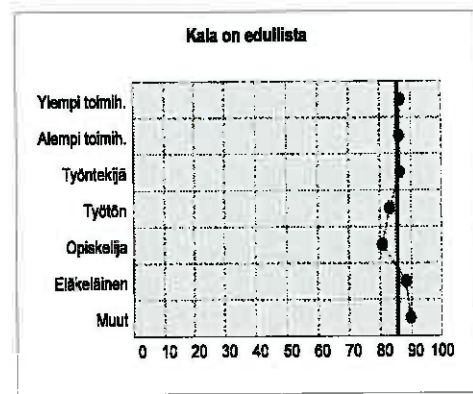
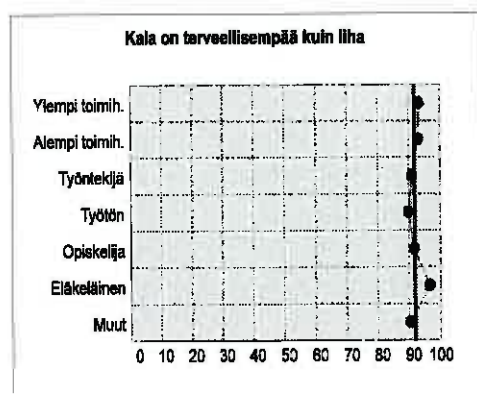
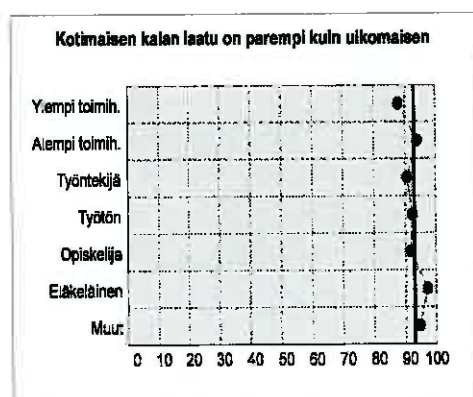
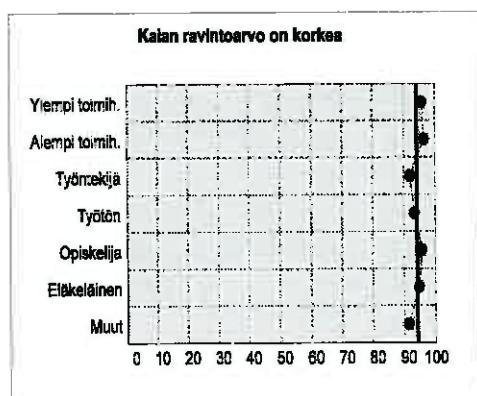

Kuva 28. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä kalaa koskevien väittämien kanssa. Jaottelu alueittain.

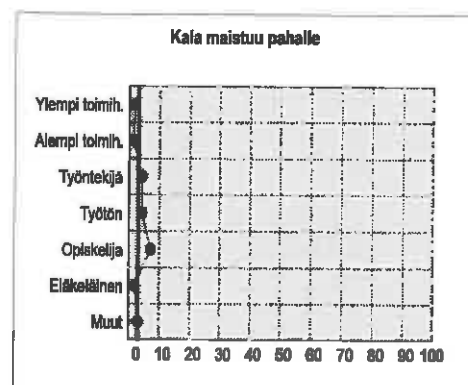
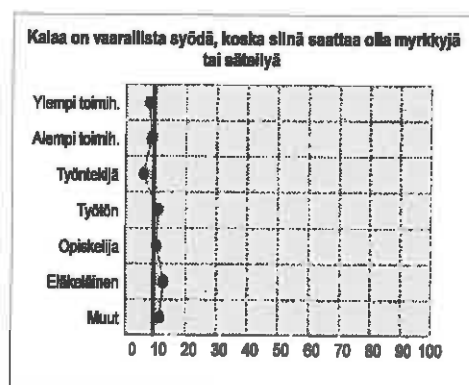
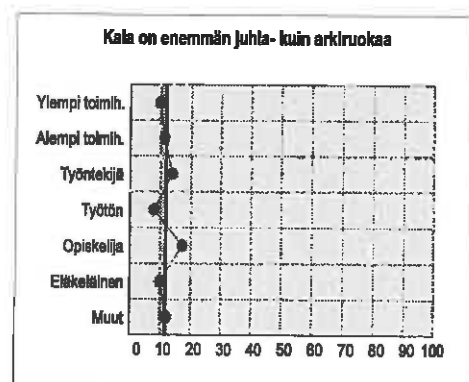
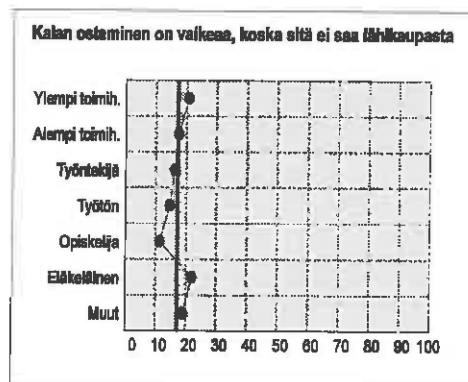
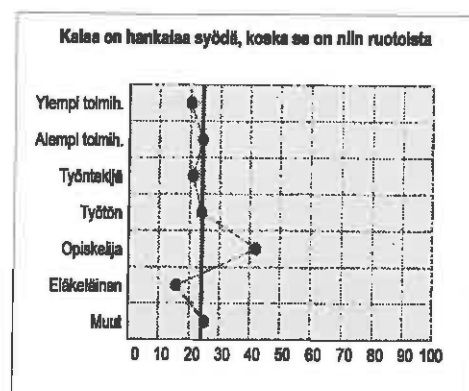
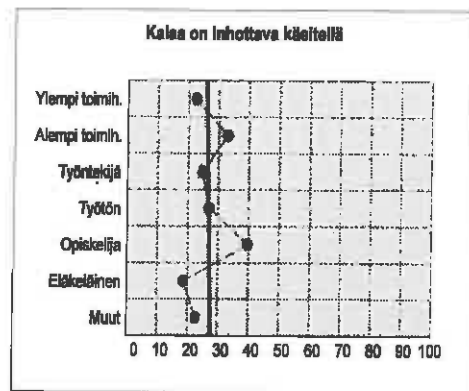

Kuva 28, jatkoa. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä kalaa koskevien väittämien kanssa. Jaottelu alueittain.

Vastaajan sosio-ekonomisella asemalla ja suhtautumisella kalaan näyttää olevan selkeä yhteys. Kalan ostamisen vaikeutta koskeva väittämä olikin ainoa, jossa mikään sosio-ekonominen ryhmä ei poikkeakaan perusjoukosta tilastollisesti merkitsevästi. Kotimaisen ja ulkomaisen kalan laatua koskevan väittämän osalta ylemmät toimihenkilöt ja eläkeläiset poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta. Ylempistä toimihenkilöistä muita ryhmiä pienempi osuus ja eläkeläisistä muita suurempi osuus piti kotimaista kalaa ulkomaista laadukkaampana. Opiskelijoista keskimääräistä harvemmat pitivät kalaa edullisena. Tämän lisäksi keskimääräistä suurempi osuus ei osannut arvioida kalan edullisuutta. Kalan käsittelyä ja ruotoisuutta koskevien väittämien osalta opiskelijat ja eläkeläiset poikkeavat perusjoukosta tilastollisesti merkitsevästi. Opiskelijoista noin 40 prosenttia oli sitä mieltä, että kalaa on inhottava käsitellä ja hankala syödä. Vastaavasti eläkeläisistä noin 20 prosenttia oli samaa mieltä väittämien kanssa. Kalan makua koskevassa väittämässä opiskelijat poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi perusjoukosta (kuva 29).

Kuva 29. Niiden haastateltavien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä kalaa koskevien väittämien kanssa. Jaottelu sosio-ekonomisen aseman mukaan.

Kuva 29, jatkoa. Nilden haastateltavien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä kalaa koskevien väittämien kanssa. Jaottelu sosio-ekonomisen aseman mukaan.

4. Tulosten tarkastelu

4.1. Kalan käyttö

Suomalaisten mielestä kala on terveellistä ja hyvää ruokaa. Lähes kaikissa suomalaisissa kotitalouksissa syödään kalaa. Keskimääräinen suomalainen syö kalaa kerran viikossa. Vanhemmat ikäryhmät syövät kalaa useammin kuin nuoremmat, eläkeläiset huomattavasti useammin kuin opiskelijat. Etenkin perinteisissä suomalaisissa kalalajeissa, silakassa ja muikussa, iästä johtuvat erot ovat selkeät. Nuoret käyttävät lohta lukuunottamatta kaikkia kalalajeja harvemmin kuin vanhemmat ikäryhmät. Yleisesti lohta käytetään kuitenkin aikaisempaa enemmän, koska sen tarjonta markkinoilla on tuonnin vuoksi lisääntynyt (Honkanen ym. 1997).

Neljännes suomalaisista piti kalan käsittelyä inhottavana ja sen syöntiä hankalana. Etenkin nuoret olivat tätä mieltä. Ruuan valmistuksen ja kalaruokien syönnin työläys saattaa ehkäistä nuorimman ikäryhmän kalan käyttöä. Eläkeläiset ovat ehkä tottuneempia kalan käsittelijöitä, koska he eivät pitäneet kalan käsittelyä vaikeana. Kalalajin imagolla on selvästi vaikutusta sen käyttöön. Opiskelijat ja toimihenkilöt syövät muita useammin lohta. Näiden lisäksi siika ja etelässä gourmet-kalaksi mielletty ahven (Setälä ja Partanen 1994) ovat suosittuja ylempien toimihenkilöiden keskuudessa. He käyttäisivät näitä lajeja sekä niiden lisäksi myös kuhaa ja nieriää enemmänkin, jos niiden saatavuus olisi parempi. Heidän lisäkseen työttömät käyttivät muita ryhmiä useammin ahventa. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että työttömillä lienee muita ryhmiä enemmän aikaa harrastaa onkimista ja pilkkimistä, ja he ovat siten oppineet käyttämään ahventa ruoan valmistuksessa.

Ylemmät toimihenkilöt ja eläkeläiset käyttävät muita ryhmiä useammin kalaa. Kalan terveellisyystekijät näyttäisivät ohjaavan toimihenkilöitä kalan käyttöön. Kalan terveellisuuden merkitys näyttää nousevan iän myötä. Eläkeläiset pitivät kalaa selvästi lihaa terveellisempänä. Eläkeläisten kalan käyttöön vaikuttanee myös opitut tottumukset ja kalan edullisuus. Eläkeläiset ja työttömät käyttävät usein silakkaa, mutta lohta he käyttävät muita ryhmiä harvemmin. Sukupuolten välillä ei nykyisessä kalankäytössä ollut kovin selkeitä eroja.

Silakkaa käytetään useammin Länsi- ja Etelä-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Itä-Suomi sen sijaan on selvästi muikkualuetta. Lohta, siikaa ja ahventa arvostetaan Etelä-Suomessa. Siika ei näytä kelpaavan yhtä hyvin itäsuomalaisille kuin muualla asuville. Lohi on arvostettu kala pohjoisessa, ja ahventa käytetään siellä hyvin harvoin. Kirjolohta käytetään tasaisesti kaikilla alueilla muita lajeja enemmän.

4.2. Ostopaikka ja -tottumukset

Eteläsuomalaiset ostivat kalaa muiden alueiden ihmisiä useammin supermarketista tai tavaratalosta, kun taas pohjoisen ihmiset ostivat kalaa useimmiten valintamyymälöistä. Länsi-Suomessa kala ostettiin sitä vastoin muita alueita selvästi useammin erikoismyymälöistä. Alueellisiin eroihin vaikuttanevat erot alueellisissa myyntikanavissa. Marketit ovat keskittyneet Etelä-Suomen asutuskeskuksiin, ja pohjoisen haja-asutusalueilla kalaa myydään valintaliikkeissä. Länsi-Suomessa kalaa on perinteisesti totuttu ostamaan kauppatorilta ja kalahallista, joten erikoisliikkeiden vahva asema Länsi-Suomessa ei liene tämän vuoksi yllättävää.

Suomalaiset ostavat kalan useimmiten samasta paikasta kuin muutkin elintarvikkeet. Nuoret ostavat useammin kalaa marketista tai tavaratalosta ja harvemmin erikoisliikkeistä kuin muut ryhmät. Muita useammin nuoret ja opiskelijat olivat sitä mieltä, että kalaa on vaikea saada lähikaupasta. Ostopaikan valintaan vaikuttanee iän lisäksi myös tulotaso. Toimihenkilöt asioivat muita useammin supermarketissa tai tavaratalossa, joista voi elintarvikkeiden lisäksi hankkia laajasti myös muita hyödykkeitä. Toimihenkilöt kokivat kalan laadun ja saatavuuden hieman muita ryhmiä parempana. Erikoisliikkeet, joiden kalan tarjonnan laatua ja saatavuutta usein pidetään hyvänä, ovat erityisesti ylempien toimihenkilöiden suosiossa. Opiskelijat, työttömät ja eläkeläiset hankkivat kalaa valintamyymälöistä. Ryhmien erilaiset mahdollisuudet liikkua esimerkiksi automarketteihin vaikuttanevat myös ostopaikan valintaan.

Kalan tuoreus ja hinta olivat tärkeimmät ostopäätökseen vaikuttavat tekijät. 55-64-vuotiaiden mielestä kalan tuoreus oli erityisen tärkeää. Naiset korostivat miehiä enemmän tuoreuden merkitystä ostopäätöstä tehtäessä. Pohjois-Suomessa tuoreuden merkitys oli suurin ja kaupungistuneessa etelässä pienin. Kalan hinta oli nuorille ja keski-ikäisille (25-44-vuotiaat) muita ryhmiä tärkeämpi ostopäätökseen vaikuttava tekijä. Tarjoushinnan merkitys koettiin pienimmäksi Itä-Suomessa ja kotimaisuuden merkitys Pohjois-Suomessa, jossa kala hankitaan usein myös muista Pohjoismaista. Marketeista ja tavarataloista ostavat ryhmät, etenkin toimihenkilöt, tekevät usein ostopäätöksen vasta myymälässä elintarvikkeiden hintoja vertailtuaan. Alle 25-vuotiaat ja 55-64-vuotiaat ostivat kalaa harvoin hetken mieltäjohteesta. Vaikka kalaa pidetään yleisesti arkiruokana, nuoret pitivät kalaa muita ryhmiä useammin juhlaruokana.

Ylemmät toimihenkilöt näyttävät harvoin suunnittelevan ostoksensa etukäteen, koska he harvoin tekevät päätöksensä sanomalehtien tai ilmaisjakelulehtien ilmoitusten perusteella. Työttömät puolestaan suunnittelevat ostoksensa huolellisesti käyttäen hyväkseen kaikkia ilmoitus- ja mainontamuuotoja. Heillä lienee muita paremmin aikaa tehdä vertailuja, ja se on myös heille taloudellisen tilanteen vuoksi muita ryhmiä tärkeämpää. Naiset suunnittelivat ostoksensa selvästi useammin kuin miehet. Kalan kotimaisuuden merkitys ostopäätöksessä on vähäinen, vaikka yleisesti kotimaisen kalan laatua pidettiin ulkomaista parempana. Vanhukset ja eläkeläiset arvostivat muita ryhmiä enemmän kotimaisuutta ja kotimaisen kalan laatua.

4.3. Johtopäätöksiä

Kaupallisena tuotteena kala koetaan terveelliseksi, hyvälaatuiseksi ja hyvän makuiseksi. Vakavin kalaan liittyvä ongelma lienee se, että nuorten keskuudessa kala ei ole niin suosittua kuin muissa ikäryhmissä. Tämä saattaa johtua siitä, että nuoret vierastavat ja tuntevat ennakkoluuloa kalaa, sen hajua ja käsittelyä kohtaan sekä pitävät kalan syömistä työläänä ruotojen vuoksi. Toisaalta nykypäivän nuorisolla ei ole samanlaista perinnettä itse pyydetyn kalan valmistamiseen kuin edellisillä sukupolvilla.

Päiväkodit ja kouluruokailu ovat keskeisessä asemassa, jos nuoria halutaan kannustaa ja valistaa käyttämään nykyistä enemmän kalaa. Myös kotitaloustunneilla voidaan kalan valmistusta tehdä tunnetuksi. Toisaalta kalateollisuuden on edelleen kehitettävä helppokäyttöisiä nuorten elämäntyyliin sopivia kalatuotteita. Erityisesti perinteisten kalalajien, silakan ja muikun, kysyntä laskee, jollei niiden tuotekehitykseen panosteta. Markkinoiden muutosvaatimuksia on pystyttävä tulkitsemaan riittävän nopeasti. Nopea muutokseen reagoiminen edellyttää jatkuvaa tuotekehittelyä. Nykyisin myös tilanetekijät myymälässä vaikuttavat entistä enemmän kuluttajan ostopäätökseen, mikä tekee myymälämainonnasta, palvelusta ja konsulenttitoiminnasta entistä tärkeämmän osan kalan markkinointia.

5. Kiitokset

Haluamme erityisesti kiittää tutkimuksen kohderyhmän henkilöitä, jotka ovat pystyneet varaamaan meille sen ajan, jota tutkimuksen tekeminen on edellyttänyt. Tutkimusta on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö, jota ilman toteutus ei olisi ollut mahdollista nykyisessä laajuudessaan.

6. Kirjallisuus

Honkanen, A., Setälä, J. & Eerola, E. 1997: Kotitalouksien kalankäyttö: Haastattelututkimuksia vuosina 1992 ja 1997. Kala- ja riistaraportteja nro. 94, Helsinki 1997. 20 s.

Setälä, J. & Partanen, K. 1994: Merenkurkun ahvenen, mateen ja lahnan kauppa ja kysyntä. Kalakauppiaiden haastattelututkimus. - Vaasan maaseutuelinkeinopiirin tiedote 5. 12 s.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1996: SVT, Suomen virallinen tilasto. Gummerus, Jyväskylä 1996.

LIITE 1

	Käyttökerrat	Kalalajit					
		Kirjolohi	Silakka	Lohi	Siika	Muikku	Ahven
IKÄ							
15-24	13,28	11,58	25,57	13,28	29,06	33,31	11,51
25-34	9,11	2,61	23,24	0,13	0,51	7,19	1,53
35-44	13,80	0,02	0,71	0,06	2,86	0,32	1,20
45-54	3,05	1,70	11,43	2,62	7,55	4,87	2,46
55-64	22,86	2,21	10,19	5,88	4,73	16,40	2,56
65-74	23,18	0,33	5,98	0,69	1,33	3,71	0,94
SUKUPUOLI							
Mies	2,62	5,11	3,81	2,24	2,26	1,66	6,91
Nainen	2,51	4,92	3,67	2,16	2,18	1,60	6,66
ALUE							
Etelä-Suomi	0,84	0,49	3,79	3,00	2,36	6,79	7,13
Länsi-Suomi	1,63	0,79	10,86	7,04	3,03	39,26	2,24
Itä-Suomi	3,61	0,10	29,38	1,34	28,26	141,84	6,71
Pohjois-Suomi	1,99	2,14	9,88	6,86	1,49	7,17	15,93
SOSIO-EKONOMINEN ASEMA							
Ylempi toimihenkilö	5,61	3,32	2,34	46,50	27,08	2,01	11,48
Alempi toimihenkilö	3,35	5,61	2,02	2,71	1,55	11,61	3,20
Työntekijä	9,81	0,08	1,07	4,26	0,08	0,47	3,75
Työtön	4,54	0,56	0,56	10,72	1,14	1,96	2,82
Opiskelija	8,68	17,91	26,88	18,94	28,80	30,40	18,51
Eläkeläinen	37,68	2,24	9,13	7,26	1,93	14,66	1,46
Muut	2,21	0,49	0,20	0,19	0,27	0,35	0,50

1 %:n merkitsevyystasoa vastaavia vertailulukuja suuremmat testisuureen arvot on lihavoitu.

	Ostopaikka	Saatavuus	Laatu	Ostopäätös	Tietolähde		
					A	B	C
IKÄ							
15-24	1,18	34,60	27,47	92,03	7,69	9,37	8,00
25-34	5,65	0,65	0,55	15,66	7,25	5,33	6,36
35-44	2,90	3,87	3,50	14,32	5,24	4,18	4,23
45-54	1,09	1,26	7,08	14,99	1,24	2,11	1,07
55-64	0,59	15,33	19,95	22,80	0,75	0,17	0,19
65-74	1,00	1,70	2,56	26,41	0,31	0,37	3,29
SUKUPUOLI							
Mies	2,50	2,38	1,11	15,14	10,20	12,28	11,49
Nainen	2,31	2,30	1,07	14,43	9,83	11,83	11,07
ALUE							
Etelä-Suomi	8,07	6,83	3,49	7,98	0,73	6,04	0,86
Länsi-Suomi	11,82	4,65	0,16	4,76	0,56	2,62	1,80
Itä-Suomi	0,24	9,19	3,14	8,63	5,53	7,43	0,77
Pohjois-Suomi	8,48	3,76	4,28	27,14	2,66	1,62	2,07
SOSIO-EKONOMINEN ASEMA							
Ylempi toimihenkilö	4,50	16,52	12,96	19,23	4,47	3,24	3,67
Alempi toimihenkilö	4,12	6,20	1,98	14,92	9,27	4,74	4,51
Työntekijä	0,83	7,98	5,63	9,60	0,72	0,85	0,38
Työtön	0,28	4,50	6,65	16,16	8,49	11,74	9,10
Opiskelija	3,83	30,26	23,79	107,83	14,57	14,57	14,65
Eläkeläinen	1,09	7,44	8,75	24,00	0,31	0,56	1,33
Muut	5,02	9,11	3,01	11,44	0,44	1,11	1,77

1 %:n merkitsevyystasoa vastaavia vertailulukuja suuremmat testisuureen arvot on linavoitu.

A Sanomalehti

B Ilmaislehti

C Myymälämainonta

LIITE 3

	Uudet lajit					
	Siika	Kuha	Ahven	Muikku	Made	Nieriä
IKÄ						
15-24	11,4	14,5	4,81	12,97	4,55	6,07
25-34	0,34	1,33	0,16	4,16	9,17	0
35-44	1,4	0,46	1,55	1,72	0,22	6,56
45-54	4,19	2,2	0,67	3,17	2,97	0,04
55-64	2,23	1,59	0,31	2,68	3	0,02
65-74	1,64	2,85	0,81	0,84	6,3	1,48
SUKUPUOLI						
Mies	0,07	1,68	1,25	1,15	0,71	19,39
Nainen	0,09	1,48	1,07	1,22	0,81	19,45
ALUE						
Etelä-Suomi	0,37	4,71	4,9	0,18	0,34	1,08
Länsi-Suomi	0,78	0	1,84	5,61	0,03	0,31
Itä-Suomi	1,84	2,11	0,47	0,53	1,14	0,07
Pohjois-Suomi	1,15	26,15	5,01	5,64	4,04	0,75
SOSIO-EKONOMINEN ASEMA						
Ylempi toimihenkilö	7,09	3,13	2,46	0,1	1,21	15,15
Alempi toimihenkilö	0,81	2,04	0,16	0,01	6,63	0,01
Työntekijä	0,19	0,35	0	0,03	0,24	1,36
Työtön	0,17	0,53	0,83	1,22	0,06	0,48
Opiskelija	7,2	8,84	1,6	4,42	0,81	11,23
Eläkeläinen	0,91	2,01	0,01	3,41	6,15	0,39
Muut	0,91	1,48	0,84	0,09	0	1,14

1 %:n merkitsevyystasoa vastaavia vertailulukuja suuremmat testisuureen arvot on lihavoitu.

Koska uusia lajeja koskevassa testissä vapausasteiden määrä on yksi, testisuureen arvot on laskettu käyttämällä Yatesin jatkuvuuskorjausta.

	Kalaan ja kalan käyttöön liittyviä väittämiä									
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
IKÄ										
15-24	3,51	3,22	31,00	34,39	29,58	50,46	16,67	7,56	2,21	37,09
25-34	12,65	7,99	4,47	16,14	29,28	20,93	4,95	21,12	8,96	2,17
35-44	6,09	7,58	2,05	3,87	3,57	0,54	3,30	3,99	6,13	6,18
45-54	6,12	3,31	6,41	23,04	16,91	14,86	2,25	9,69	10,39	8,54
55-64	8,95	10,10	16,35	17,52	14,49	28,36	5,76	11,71	14,35	12,48
65-74	13,57	18,73	22,25	10,18	16,12	16,41	6,90	4,44	25,82	4,59
SUKUPUOLI										
Mies	21,38	4,06	7,68	4,92	43,38	7,89	3,75	7,42	17,27	0,61
Nainen	20,74	3,94	7,45	4,76	41,98	7,64	3,63	7,19	16,73	0,59
ALUE										
Etelä-Suomi	1,14	11,74	0,99	12,96	3,45	3,03	9,41	5,52	3,04	1,13
Länsi-Suomi	1,00	2,13	2,61	0,54	2,02	1,41	0,77	6,42	2,96	1,40
Itä-Suomi	8,40	20,78	1,81	16,29	13,63	12,08	32,44	18,52	12,81	9,73
Pohjois-Suomi	2,49	1,36	11,49	3,89	10,92	3,15	3,26	14,61	0,34	4,85
SOSIO-EKONOMINEN ASEMA										
Ylempi toimihenkilö	14,34	23,55	7,05	4,78	5,86	10,22	2,09	7,55	3,94	7,67
Alempi toimihenkilö	13,69	9,70	3,97	7,39	12,69	6,85	5,64	4,25	11,12	5,21
Työntekijä	8,54	6,00	1,33	0,44	6,86	4,75	0,49	1,77	7,26	3,19
Työtön	3,31	4,30	7,07	6,12	12,36	2,83	2,52	6,62	2,14	4,55
Opiskelija	1,99	3,48	14,46	36,65	22,37	47,79	11,94	8,78	2,98	20,14
Eläkeläinen	22,47	25,89	24,62	6,39	15,43	27,09	5,20	17,85	32,35	3,42
Muut	6,21	2,98	9,44	4,68	6,45	3,74	2,24	3,06	2,90	1,87

1 %:n merkitsevyystasoa vastaavia vertailulukuja suuremmat testisuureen arvot on lihavoitu.

A Kalan ravintoarvo on korkea

B Kotimaisen kalan laatu on parempi kuin ulkomaisen

C Kala on terveellisempää kuin liha

D Kala on edullista

E Kalaa on inhottava käsitellä

F Kalaa on hankala syödä, koska se on niin ruotoista

G Kalan ostaminen on vaikeaa, koska sitä ei saa lähikaupasta

H Kala on enemmän juhla- kuin arkiruokaa

I Kalaa on vaarallista syödä, koska siinä saattaa olla myrkkyjä tai säteilyä

J Kala maistuu pahalle

Julkaisija

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

KUVAILELEHTI*Julkaisu-aika*maaliskuu 1998

*Tekijä(t)*Asmo Honkanen, Essi Eerola ja Jari Setälä

*Julkaisun nimi***Kalan käyttö eri väestöryhmissä - kotitalouksien haastattelututkimuksen satoa**

Julkasun laji

Tutkimusraportti

Toimeksiantaja

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Toimeksiantopäivämäärä

*Projektin nimi ja numero*Kalamarkkinat (312020)

Tiivistelmä

Vuoden 1997 kotitalouksien kalankäyttötutkimus tehtiin puhelinhaastatteluna yhteistyössä tilastokeskuksen kanssa. Haastatteluun vastasi lähes 2 000 henkilöä, jotka oli valittu asuinpaikan, sukupuolen ja iän perusteella. Tutkimuksessa selvitettiin kuluttajien kalankäyttötottumuksia ja kalatuotteiden hankintaan vaikuttavia tekijöitä.

Lähes kaikissa haastatelluissa kotitalouksissa käytettiin kalaa. Kuluttajien mielipiteet kalasta olivat yleisesti hyvin myönteiset. Tässä esityksessä tarkastellaan erityisesti sukupuolen, iän, sosio-ekonomisen aseman ja asuinalueen vaikutuksia kalan käyttöön ja kalaan liittyviin mielipiteisiin. Tarkasteluun on otettu mukaan muutamia keskeisiä tutkimuksessa käytettyjä mittareita. Tutkimuksen avulla on voitu syventää tietämystä suomalaisen kalan kulutukseen ja arvostukseen vaikuttavista tekijöistä. Kalantuotannon, jalostuksen, kaupan ja neuvonnan lisäksi tuloksille löytynee käyttöä myös kohdemarkkinoinnin apuna asiakkaita segmentoitaessa ja uusia kalatuotteita kehitettäessä.

Tutkimuksen perusteella kalankäyttötottumuksiin vaikuttaa eniten kuluttajan ikä ja sosio-ekonominen asema. Eri kalalajien käyttöä tarkasteltaessa myös asuinalueen merkitys nousee korostetusti esille. Eräs vakava kalaan liittyvä ongelma on se, että nuorten keskuudessa kala ei ole niin suosittua kuin muissa ikäryhmissä. Päiväkodit ja kouluruokailu ovatkin keskeisessä asemassa mikäli nuoria halutaan kannustaa ja valistaa käyttämään kalaa nykyistä enemmän. Toisaalta kalateollisuuden on edelleen kehitettävä helppokäyttöisiä nuorten elämäntyyliin soveltuvia kalatuotteita.

*Asiasanat***Kalankäyttö, kotitaloudet, demografiset muuttujat, markkinat, puhelinhaastattelu***Sarjan nimi ja numero*

Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 141

ISBN

951-776-158-9

*ISSN*0787-8478

Sivumäärä

38s. + liitteet

Kieli

Suomi

Hinta

50 mk

*Luottamuksellisuus*Julkinen

*Myynti*Edita-kirjakauppa
Annankatu 44
00100 Helsinki*Kustantaja*Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 6
00721 Helsinki

Puh. (09) 566 0566 Fax (09) 566 0570

Puh. 0205 7511 Fax 0205 751201

Utgivare

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet

Utgivningsdatum

Mars 1998

Författare

Asmo Honkanen, Essi Eerola och Jari Setälä

Publikationens namn

Fiskkonsumtionen i olika befolkningsgrupper - resultat av en intervjuundersökning i hushållen

Typ av publikation

Rapport

Uppdragsgivare

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet

Datum för uppdragsgivandet

Projektnamn och -nummer

Fiskmarknaden (312020)

Referat

Undersökningen av hushållens fiskkonsumtion år 1997 utfördes per telefon, i samarbete med statistikcentralen. Nästan 2 000 personer, utvalda på basen av bosättningsort, kön och ålder intervjuades. Undersökningen utredde konsumenternas vanor då det gäller fiskanvändning och faktorer som påverkar anskaffningen av fiskprodukter.

Nästan alla de intervjuade hushållen använde fisk. Konsumenterna var i allmänhet mycket positivt inställda till fisk. I denna publikation tar vi särskilt upp hur kön, ålder, socioekonomisk ställning och bosättningsort påverkar fiskkonsumtionen och åsikterna angående fisk. Granskningen omfattar vissa centrala parametrar som använts i undersökningen. Undersökningen har fördjupat kunskapen om vilka faktorer som påverkar finländarnas fiskkonsumtion och uppskattning av fisk. Resultaten torde vara till nytta för fiskproduktionen, -förädlingen, -handeln och -informationen, men också vid riktad marknadsföring då man försöker finna lämpliga kundsegment och utveckla nya fiskprodukter.

Undersökningen visar att konsumentens ålder och socioekonomiska ställning är de faktorer som mest påverkar fiskkonsumtionen. Då man granskar användningen av olika fiskarter spelar också bosättningsområdet en viktig roll. Ett allvarligt problem är att ungdomen inte uppskattar fisk lika mycket som övriga åldersgrupper. Daghemmen och skolbispisningen spelar en central roll om man vill uppmuntra ungdomen till att äta mera fisk än idag. Fiskindustrin borde också utveckla nya lättanvända fiskprodukter som passar de ungas livsstil.

Nyckelord

Fiskkonsumtion, hushåll, demografiska variabler, marknaden, telefonintervju

Seriens namn och nummer

Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 141

ISBN

951-776-158-9

ISSN

0787-8478

Sidoantal

38 s. + appendix

Språk

Finska

Pris

50 mk

Sekretessgrad

Offentlig

Försäljning

Edita-bokhandel
Annegatan 44
00100 Helsingfors

Förlag

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
PB 6
00721 Helsinki

Tel. (09) 566 0566 Fax (09) 566 0570

Tel. 0205 7511 Fax 0205 751201

Published by

Finnish Game and Fisheries Research Institute

Date of Publication

March 1998

Author(s)

Asmo Honkanen, Essi Eerola and Jari Setälä

Title of Publication

Behavioural Patterns Related to Finnish Fish Consumption: An Analysis of Demographic Characteristics

Type of Publication

Research report

Commissioned by

Finnish Game and Fisheries Research Institute

Date of Research Contract

Title and Number of Project

Fish Market (312020)

Abstract

The objective of this study was to analyse fish purchasing behaviour and attitudes towards fish, thereby increasing the knowledge regarding the structure of the Finnish fish market. The sample of consumers included 2 400 persons. Consumers were randomly selected and the data was collected by a phone interview arranged by the Central Statistical Office of Finland. The interviews were done in February 1997 and comprised questions regarding fish consumption patterns and attitudes towards, for example, fish quality and price.

Almost all Finnish households consumed fish in some form. Rainbow trout and Baltic herring were the most purchased domestic fish species. The most important points of purchase were local shops and supermarkets. Sex, age, socioeconomic status and geographic area were used in order to analyse the differences in behavioural patterns. The results of the study indicated that consumption behaviour and attitudes varied considerably according to age group and socioeconomic status. All age groups' attitudes towards fish were generally positive, but young persons seemed to be more critical and less familiar with fish as a food supply. All demographic factors appeared to have an influence while considering the consumption of different fish species.

Key words

Fish consumption, consumption preferences, demographic factors, phone interview

Series (key title and no.)

Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar 141

ISBN

951-776-158-9

ISSN

0787-8478

Pages

38 p. + appendix

Language

Finnish

Price

50 FIM

Confidentiality

Public

Distributed by

Oy Edita Ab

Book-shop

Annankatu 44

FIN-00100 Helsinki, Finland

Phone +358 0 566 0566 Fax +358 0 566 0570

Publisher

Finnish Game and Fisheries Research Institute

P.O.Box 6

FIN-00721 Helsinki, Finland

Phone +358 205 7511 Fax +358 205 7511

KALATUTKIMUKSIA – FISKUNDERSÖKNINGAR

Aiemmin ilmestyneitä julkaisuja

89. NYLANDER, E. JA ROMAkkANIEMI, A.

Tornionjoen meritaimen ja sen kalastus

(Havsöringen i Torne älv och havsöringsfisket) (Sea trout and fishing in the Tornionjoki River) 63 s. + liitt. Helsinki 1995.

90. URHO, L., KAUKORANTA, M., KOLJONEN, M.-L., LEHTONEN, H., LEINONEN, K., PASANEN, P., RAHKONEN, R. JA TOLONEN, J.

Uusien kalalajien ja -kantojen tuonnin mahdollisuudet

import av nya fiskarter och -bestånd) (Possibilities for importing new fish species and stocks) 74 s. He(Möjligheter tillsinki 1995.

91. VEHANEN, T.

Rakennettujen jokien kalataloudelliset edellytykset.

I. Kalakannat ja kalastus. II. Kehittämistiedustelut (Fiskeriekonomiska förutsättningar i utbyggda älvar. I. Fiskbestånd och fiske. II.

Utvecklingsgallupar) (Fish stocks and fisheries in large regulated rivers in northern Finland. I. The current state and fish stocks and fisheries. II: Development enquiries) 39 s. + liitt. + 28 s. + liitt. Helsinki 1995.

92. SALMI, P., HUUSKO, A.

Muikun talvinuottoaus ja muikkukannat Kuusamossa

(Vinternotfångst av siklöja (Coregonus albula L.) och siklöjebestånden i Kuusamo) (Winter seine fishing of the vendace (Coregonus albula L.) in the Kuusamo area, northern Finland with implications on stock dynamics) 42 s. + liite. Helsinki 1995.

93. URHO, L.

Kalatäit kalojen terveysriskinä.

(Fisklus som hälsorisk för fisken). Fish lice as a health risk for fish). 19 s. Helsinki 1995.

94. RAHKONEN, R. KILPELÄ S.-S., PASTERNAK, M.

Lohikalajien paise-tauti ja sen torjunta. Kirjallisuuskatsaus

(Furunkulos hos laxfiskar och bekämpning av den. Litteraturöversikt). (Furunculosis of salmonids and its prevention. A review of the literature). 47 s. Helsinki 1995.

95. KEMPPAINEN, S., NIEMITALO, V., LEHTINEN, E., PASANEN, P.

Lohen ja meritaimen istutustutkimukset Kiiminkijoen

(Utplanteringsforskning gällande lax och havsöring i Kiminge älv). (Stocking research on salmon and sea trout in the River Kiiminkijoki). 36 s. + 10 liit. Helsinki 1995.

96. Kalakantojen monimuotoisuuden hoito. Valtion kalanviljelyn XIX neuvottelupäivät.

Toim. Petri Heinimaa ja Keijo Juntunen. (Statens XIX fiskodlingskonferens) (State fish culture conference, No.XIX). 40 s. Helsinki 1995.

97. KREIVI, P., MUOTKA, T., TIKKANEN P., HUUSKO, A., MÄKI-PETÄYS, A., KUUSELA, K.

Taimenen poikasten ravinnonkäyttö Kuusamon Kuusinkijoen

(Öringsynglens födoutnyttjande i Kuusinkijoki i Kuusamo) (Diet composition and prey preferences of juvenile brown trout in the river Kuusinkijoki). 32 s. + 3 liit. Helsinki 1995.

98. TURUNEN, J.-P.

Ympäristöpoliittisten ristiriitojen sovittelumenettely. Esimerkitapauksena lohenkalastuksen järjestäminen.

(Medling i miljöpolitiska konflikter med laxfisket som exempel) (Environmental dispute resolution procedure for conflicts. A case study: the management of salmon fishing) 46 s. Helsinki 1995.

99. MUTENIA, A., JANTUNEN, P., SALMINEN, A.

Avoperärysyäpyynnin soveltuvuus siian kalastukseen Lokan ja Porttipahdan tekojärvillä.

(Ryssor med öppen botten som fångstredskap i de konstgjorda sjöarna Lokka och Porttipahta) Fishing of whitefish with open-end trap nets in the reservoirs of Lokka and Porttipahta Reservoirs). s. 1-12 + liitt.

SALMINEN, A., MUTENIA, A.

Ammatti- ja luontaiselinkeinokalastuksen kannattavuus Lokan tekojärvellä vuosina 1989-1991.

(Yrkes- och naturvärdsfiskets lönsamhet i Lokka konstgjorda sjö åren 1989-91) (Profitability of commercial and traditional fisheries in the Lokka reservoir from 1989-1991) s. 19 -34. Helsinki 1995.

100. Luonnontilan muutokset Konnevedessä - 25 vuotta vesiluonnon tutkimusta.

(Förändringar i sjön Konnevesis naturtillstånd - 25 års studier av insjönaturen) (Changes in the Natural State of Lake Konnevesi: Aquatic Research over Twenty-Five Years). Toim. Pentti Valkeajärvi. 167 s. Helsinki 1995.

101. Neutraloinnin vaikutukset happamoituneen metsäjärven ekosysteemiin. Iso Valkjärven kalkituskokeen tuloksia vuosilta 1990-1993

(Effekterna av neutralisering på ekosystemet i en försurad sjö Resultat av kalkningsförsöken i sjön Iso Valkjärvi under åren 1990-1993) Martti Rask ja Marko Järvinen (toim.). 84 s. Helsinki 1995.

102. KIRJAVAINEN, E.

Haudontalämpötilan vaikutus ravun poikastuottoon ja poikasten laatuun

(Kläckningstemperaturers inverkan på kräftans yngelproduktion och yngelkvalitet) (The Effects of Incubation Temperature on the Fry Production of Crayfish and the Quality of Fry). 27 s. Helsinki 1995.

103. TAMMI, J.

Rehevöitymisen vaikutukset kaloihin, kalakantoihin ja kalastukseen -kirjallisuuskatsaus

(Eutrofieringens effekter på fisk, fiskbestånd och fiske - litteraturoversikt) (The Effects of Eutrophication on Fishes, Fish Stocks and Fisheries - A Literature Review). 66 s. Helsinki 1996.

104. SAURA, A., MIKKOLA, J.

Henkiin herätetty lohijoki - Kymijoen vaelluskalatutkimuksia vuosilta 1992-1994

(En laxälv som återuppstått - Vandringsfiskundersökningar i Kymmene älv å 1992-1994) (Revived salmon river - Studies on migratory fish in the River Kymijoki from 1992-1994). 100 s. Helsinki 1996.

105. RAITANIEMI, J., HEIKINHEIMO, O., MIKKOLA, J.

Vaellussiika - Uudenmaan rannikon tuottoisa istutuskala

(Vandringssiken - resultatrik utplantering längs den nyländska kusten) (Whitefish (*Coregonus lavaretus* (L.)) - Successful Stocking on the Coast of the Province of Uusimaa). 28 s. Helsinki 1996.

106. KORHONEN, P., KOSKINIEMI, J., TOLONEN, K.

Taimenen ja kotiutetun puronierian tila Ylä-Kemijoella vuosina 1993 - 1994

(Öringens och den införda bäckrödingens situation i Kemi älvs övre lopp åren 1993 - 1994) (The State of Brown and Stocked Brook Trout Populations in the Upper Part of the Kemijoki River between 1993 and 1994). 42 s. + 8 liitt. Helsinki 1996.

107. LAPPALAINEN, A., PÖNNI, J.

Suomenlahti kalastajan silmin - Tutkimus Suomenlahden likaantumisesta ja vapaa-ajankalastuksesta

(Finska viken ur fiskarens synpunkt - En undersökning av föroreningen av Finska viken och fritidsfisket) (The Gulf of Finland in the Fisherman's eyes - Pollution and Recreational Fishery in the Gulf on Finland). Helsinki 1996.

108. MAKKONEN, J., PIIRONEN, J., PURSIAINEN, M., TOIVONEN, J., KOLARI, I.

Pyyntitavat heikentävät järvitaimenen istutustulosta - Vuoksen vesistöalueelle vuosina 1979 - 1992 tehtyjen Carlin-merkintöjen tulokset

(Utplanteringsresultatet för insjööring försämrats av fångstmetoderna - Resultat av Carlin-märkningar i Vuoksi insjösystem åren 1979 - 1992) (Fishing methods decrease the impact of stocking brown trout - Results of Carlin tagging experiments in the Vuoksi watercourse from 1979 - 1992). 105 s. + liite. Helsinki 1996.

109. PYLKKÖ, P., POHJANVIRTA, T., PURSIAINEN, M.

Nieriän (*Salvelinus alpinus*) silmäsamentumat

(Grumling av ögat hos röding (*Salvelinus alpinus*)) (Cataract of Arctic charr (*Salvelinus alpinus*)). 21 s. Helsinki 1996

110. Istutuspoikasten elinkaari - mätimunasta saaliiksi, Valtion kalanviljelyn XX neuvottelupäivät

(Utplanterade yngels livscykel - från romkorn till fångst, Statens fiskodlings XX diskussionsdagar) (Fish stocking - lifecycle eggs to catch, State Fish Culture Conference, No. XX). Jarmo Makkonen ja Markku Pursiainen (toim.). 103 s. + 4 liitettä. Helsinki 1996.

111. RAHKONEN, R., PASTERNAK, M., POHJANVIRTA, T., PYLKKÖ, P., LINDÉN, J.

Kokeita Apoject 1-Fural paisetautirokotteella 1993-1995

(Försök med Apoject 1-Fural furunkulosvaccin 1993-1995) (Experiments with Apoject 1-Fural Furunculosis Vaccine, 1993 - 1995). 24 s. Helsinki 1996.

112. SOMPPI, K., RAITANIEMI, J., RASK, M.

Kalkituksen vaikutukset särki- ja ahvenkantoihin Etelä-Suomen happamoituneissa pikkujärvissä
(Kalkningens effekter på mört- och abborrbestånd in södra Finlands försurade sjöar) (The Effects of Liming on Roach and Perch Populations of Small Acidified Lakes in Southern Finland). 41 s. + 9 liitettä. Helsinki 1996.

113. Inarijärven pohjasiika * Istutusten merkitys. (Storsiken i Enare träsk - utplanteringsarnas betydelse) (Sparsely-rakered Whitefish from Lake Inari: Results from Stocking). Erno Salonen (toim.), 90 s. Helsinki 1996

114. SALMINEN, M.

Istutusiän ja -koon merkitys merilohen vaelluspoikasten istutuksissa

(Utplanteringsålderns och -storleken betydelse vid utplantering av smolt av havslax) (The Influence of Stocking Age and Size on the Results of Salmon Smolt Stocking). 59 s. Helsinki 1996.

115. PARMANNE, R., SETÄLÄ, J.

Silakan rehukalastuksen taloudellinen merkitys ja vaikutus silakkakantoihin

(Foderfiskets effekter på strömmingsbestånden) (The effect of fodder fishing on Baltic herring stocks) 27+18 s. Helsinki 1996.

116. SALMI, J., HONKANEN, A., JURVELIUS, J., MOILANEN, P., SALMI, P. JA VESALA, K. M.

Haastatteluja Hangosta Utsjoelle. Ammattikalastuksen profiilitutkimuksen metodiikkaa.

(Interviewer från Hangö till Utsjoki, metodik för profilundersökningar av yrkesfisket) (Interviewing Commercial Fishermen in Finland: The Methodology of the Study). 26 s. Helsinki 1996.

117. Mädin desinfiointi - laadun hallintaa käytännössä

(Romdesinfektion i avsikt att kontrollera romproduktionens kvalitet) (The Disinfection of Fish Eggs: Quality Control in Practice). Päivi Eskelinen (toim.), 69 s. Helsinki 1996

118. VEITOLA, K., MÄKINEN, T.

Kalarkasvatuksen ympäristöpolitiikka- Tavoitteiden ja tosiasiatietojen yhdistelmä

(Fiskodlingens miljöpolitik - en kombination av målsättningar och fakta) (The Environmental Politics of Fish Farming: A Combination of Goals and Facts). 52 s. Helsinki 1996

119. HYVÄRINEN, P., VIRTANEN, K., VEHANEN, T., KOSKINIEMI, J., KANNEL, R. JA PURSIAINEN, M.

Viihtyykö vieras kala Oulujärvessä? Taimenkantojen ja järvilohen soveltuvuus Oulujärven hoitokalaksi.

(Trivs främmande fiskar i Ule träsk? Jämförelse av olika utplanterade bestånd av öring och insjöläx) (Does the strange fish stocks succeed in lake Oulujärvi? Results of stocking four brown trout stocks and land locked salmon in Lake Oulujärvi). 39 s. Helsinki 1996.

120. JOKIKOKKO, E.

Muikun ja siian lisääntymisedellytyksistä Perämerellä.

(Förutsättningar för förökning av siklöja och sik i Bottenviken) (The breeding potential of whitefish and vendace in Bothnian Bay). 32 s. Helsinki 1997.

121. RAITANIEMI, J.

Rannikon siikojen iänmäärittäminen luotettavuus.

(Hur pålitlig är åldersbestämningen av kistsikar?) (The reliability of the ageing of whitefish (*Coregonus lavaretus* (L.)) on the Finnish Baltic coast). Helsinki 1997.

122. Lähikuvia ammattikalastuksesta - Kalastusammatin rakenne, joustavuus ja mahdollisuudet.

(Yrkesfisket i närbild. Fiskaryrkets struktur, flexibilitet och möjligheter) (Close-ups on the Commercial Fishery; Structure, Flexibility and Opportunities of the Fishing Trade). Juhani Salmi ja Pekka Salmi (toim.). 125 s. Helsinki 1997.

123. TOIVONEN A.-L.

Toistuvan jäätyneen ja sulamisen vaikutus kalanpyydysten havasmateriaaleihin.

(Inverkan av upprepade frysfrysning och upptining på redskapsmaterial) (The Effects of Freeze-thaw Cycling on Fishing Gear Materials). 30 s. Helsinki 1997.

124. FRIMAN, T., KOLARI, I. JA TOIVONEN, J.

Merkistekö menetelmä? Carlin-merkinnän virhetekijät kaksi- ja kolmivuotiaana istutetuilla järvitaimenilla.

(Spelar metoden någon roll? Felkällor vid Carlin-märkning av insjööringar utplanterade som två- och treåringar) (The errors caused by Carlin-tagging in the estimation of stocking results of two- and three-year-old brown trout (*Salmo trutta* m. *lacustris*)). 27 s. Helsinki 1997.

125. SUTELA, T. JA HUUSKO, A.

Virkistyskalastus Kuusinki-, Kitka- ja Oulankajoella.

(Fritidsfisket i älvarna Kuusinki-, Kitka- och Oulankajoki) (Recreational fishery in rivers Kuusinkijoki, Kitkajoki and Oulankajoki). 24 s. Helsinki 1997.

126. Kalastuskiistat haasteena hallinnolle - näkökulmia sisävesien paikallisiin ristiriitoihin

(Fiskekonflikter som en utmaning för förvaltningen - synpunkter på lokala konflikter i insjöområdet) (Perspectives on Fishery Conflicts in Finnish Lakes). Pekka Salmi (toim.). 71 s. Helsinki 1997.

127. SALONEN, E., MUTENIA, A., KOTAJÄRVI, M.

Lokan ja Porttipahdan peledsiika. Tekojärvien siikakantojen vaihtelu vuosina 1987-1996.

(Peledsiken i Lokka och Porttipahta. Sikbeståndens variation i konstgjorda sjöar 1987 - 1996) (Peled in the Lokka and Porttipahta Reservoirs. The Variations in the Stocks from 1987 - 1996). 34 s. Helsinki 1997.

128. HYVÄRINEN, P.

Erikokoisten järvitaimenistukkaiden kannattavuusvertailu Oulujärvellä.

(Lönsamhetsjämförelse vid utplantering av olika stora öringssyngel i Ule träsk) (Comparison of the Profitability of the Stocking of Different-Sized Brown Trout in Lake Oulujärvi). 26 s. Helsinki 1997.

129. LEHTONEN, H., VUORIMIES, O., BÖHLING, P., AUVINEN, H.

Kalakantojen vuosiluokkavaihteluiden mekanismit - Kirjallisuuskatsaus.

(Mekanismerna bakom fiskbeståndens årsklassvariationer - Litteraturoversikt) (The Mechanisms of Year-class Fluctuations in Fishes - A Literature Review). 44 s. Helsinki 1997.

130. LAUKKANEN, M.

Itämeren lohenkalastuksen bioekonominen analyysi.

(Bioekonomisk analys av laxfisket i Östersjön) (A Bioeconomic Analysis of the Baltic Salmon Fishery). 35 s. Helsinki 1997.

131. KÄYHKÖ, A., SETÄLÄ, J., SALMI, P.

Vajaakäyttöisen järvikalan jalostuksen ongelmat ja kehittäminen.

(Förädling av svagt utnyttjad insjöfisk i Finland) (Processing of under-utilized freshwater fishes in Finland). 31 s. Helsinki 1997.

132. TAMMI, J., LAPPALAINEN, A., MANNIO, J., RASK, M., VUORENMAA, J.

Järvien rehevöityminen ja kalasto Suomessa. Otantaan perustuva järvikartoitus.

(Insjöeutrofiering och fiskbestånd i Finland. Sjöinventering baserad på sampling) (Eutrophication and Fishes in Finnish Lakes: A Survey Based on Random Sampling). 35 s. Helsinki 1997

133. Saimaan nieriä, syvien vesien uhanalainen.

(Saimen rödingen, en hotad djupvattensart) (Saimaa Arctic char, the threatened deep water fish). Makkonen, J. (toim.). 129 s. Helsinki 1997.

134. PENTTI VALKEAJÄRVI, P., TAKKUNEN, T., ESKELINEN, P., KOVANEN, J.

Rautalammin reitin taimen tulee takaisin - menetelminä monipuoliset istutukset ja kalastuksen säätely.

(Öringen från Rautalamppistråten kommer tillbaka - tack vare fiskereglering och mångsidiga utplanteringar) (The brown trout stock of Rautalampi watercourse comes back - by the means of fishing regulation and many-sided stockings). 28 s. Helsinki 1997.

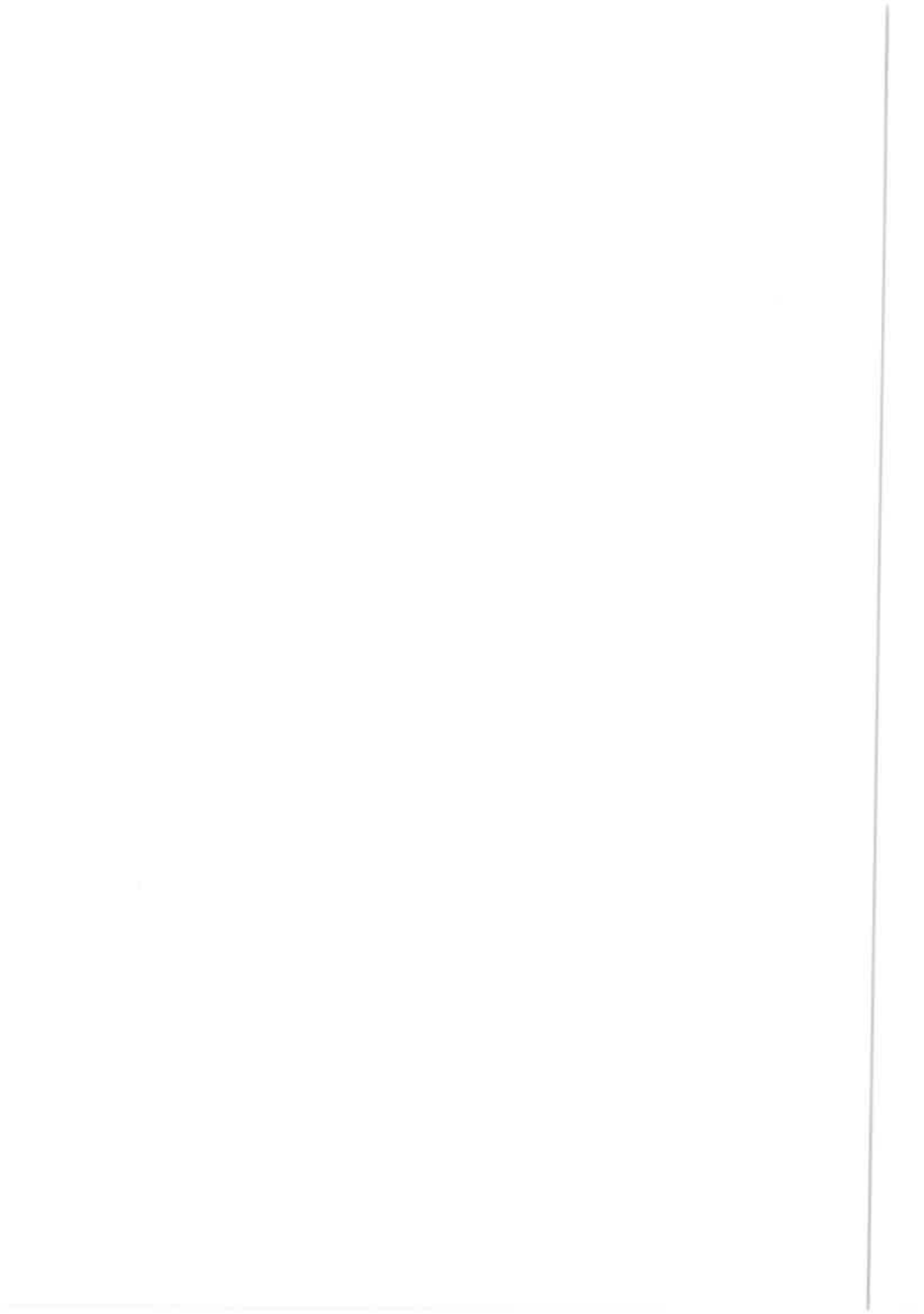
135. Sähkökalastus ja sen luotettavuus Tenon lohen poikastiheyksien seurannassa.

(Användning av elfiske vid bedömningen av yngeltätheter i Tana älv) (Electrofishing as a method of density estimation of salmon juveniles in the River Teno). Julkunen, M. Niemelä, E. (Toim.). 56 s. Helsinki 1997.

136. JARI SETÄLÄ

Parantaako silakan tehokas jäähdytys troolikalastuksen kannattavuutta?

(Förbättrar effektiv kylning av strömming trålfiskets lönsamhet?) (Does effective chilling increase the profitability of trawl fisheries?) 36 s. Helsinki 1998.

Suomalaiset arvostavat kalaa elintarvikkeena

Lähes kaikissa kotitalouksissa syödään kalaa. Suomalaisen mielestä kala on hyvää ja terveellistä. Vanhemmat ihmiset syövät nuoria useammin kalaa. Pohjoisessa arvostetaan lohta, Itä-Suomessa muikkua ja Länsi-Suomessa silakkaa.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on tutkinut suomalaista kalankäyttöä vuodesta 1988. Tässä tutkimuksessa analysoidaan erityisesti iän, sukupuolen, sosio-ekonomisen aseman ja asuinalueen vaikutusta kalan käyttöön. Tutkimuksen avulla on voitu syventää tietämystä suomalaisen kalan kulutukseen ja arvostukseen vaikuttavista tekijöistä.

